

บทที่ 2

เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ในการสอนของครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสาร และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 6 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์กับการศึกษาปฐมวัย

ตอนที่ 2 ทฤษฎีและหลักการในการศึกษาจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิด
คอนสตรัคติวิสต์

ตอนที่ 3 แนวคิดทางการศึกษาของ Kohlberg and Mayer (1972)

ตอนที่ 4 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย

ตอนที่ 5 บทบาทการสอน

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิด
คอนสตรัคติวิสต์และบทบาทการสอนของครู

เนื้อหาสาระทั้ง 6 ตอน จะเป็นพื้นฐานในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ในการสอนของครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร อีกทั้งเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

ตอนที่ 1 แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์กับการศึกษาปฐมวัย

แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) เป็นแนวคิดใหม่ที่มีมุมมองเกี่ยวกับความรู้ว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งอยู่บนรากฐานที่ว่าความรู้ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของวัตถุ หรือความจริงภายนอก แต่อยู่ภายในตัวบุคคลแต่ละบุคคล นอกจากนี้เนื้อหาความรู้ของมนุษย์ยังเกี่ยวข้องกับระเบียบของสังคม

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา การศึกษาปฐมวัยได้นำแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ อันมีพื้นฐานมาจากแนวคิดของ Piaget มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งในปัจจุบันแนวคิดนี้มีบทบาทสำคัญ ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศต่าง ๆ

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (Piaget's Cognitive Developmental Theory)

Piaget แบ่งพัฒนาการทางความคิดและเขาวนปัญญาออกเป็น 4 ขั้น ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเรียนรู้ด้วยการสัมผัสและการกระทำ (Sensorimotor Stage) อายุแรกเกิด - 2 ปี ลักษณะที่สำคัญในขั้นนี้คือ พฤติกรรมต่างๆ จะเริ่มจากปฏิกิริยาสะท้อนและเกิดจากการประสานสัมพันธ์กันเป็นพฤติกรรมใหม่ๆ ที่เด็กจะทำซ้ำๆ คงพฤติกรรมนั้นไว้ ต่อมาเด็กจะกระทำพฤติกรรมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงถึงแวดล้อมและเกิดเป็นความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่เกิดขึ้น เด็กเริ่มเข้าใจเรื่องความคงที่ของวัตถุ เริ่มต้นการมีสติปัญญา และสามารถแก้ปัญหาที่ตนเองได้ สิ่งที่เด็กคิดจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่นี้หรือเดี๋ยวนี้ (Here and Now)

2. ขั้นคิดได้ตามการรับรู้ (Preoperational Stage) อายุ 2-7 ปี ลักษณะที่สำคัญในขั้นนี้ก็คือ การคิดหาเหตุผลอย่างไม่เป็นระบบ การคิดได้อย่างมีเหตุผลยังไม่พัฒนา เด็กมีการพัฒนาทางภาษาและมีการแทนที่ในความคิดด้วยสัญลักษณ์ ลักษณะการคิดของเด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) คิดตามความเป็นจริงของวัตถุ คิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีชีวิต คิดอย่างมีจินตนาการ พัฒนาการความคิดในขั้นนี้ แบ่งเป็น 2 ขั้นย่อย ดังนี้

2.1 ขั้นก่อนเกิดมโนทัศน์ (Preconceptual Stage) อายุ 2-4 ปี เด็กจะมีการพัฒนาทางภาษาอย่างรวดเร็ว เริ่มต้นการเล่นสมมติ แต่เด็กยังไม่สามารถที่จะแบ่งหมวดหมู่ของสิ่งเร้าต่างๆ ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

2.2 ขั้นคิดได้ด้วยตนเอง (Perceptual or Intuitive Stage) อายุ 4-7 ปี เด็กเริ่มคิดอย่างมีเหตุผลแต่การคิดยังอยู่กับการรับรู้มากกว่าการคิดด้วยความหมายหรือลักษณะสำคัญของ

สิ่งเร้า เด็กจะเพ่งเล็งหรือให้ความสำคัญที่คุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งของสิ่งเร้า ด้วยเหตุนี้เด็กจึงไม่สามารถคิดอนุรักษ (Conservation) ได้ทั้งในเรื่องปริมาตร จำนวน ขนาดและความยาว เด็กอาจจะคิดความสัมพันธ์ของสิ่งเร้าได้ด้วยการลองผิดลองถูก แต่เด็กยังไม่สามารถจะสร้างความคิดอย่างมีระบบได้ เช่น การคิดย้อนกลับ เด็กยังมีความสับสนระหว่างความเป็นจริงกับจินตนาการ แต่พยายามที่จะทดสอบว่าอะไรคืออะไร

3. ขั้นคิดได้ตามความเป็นจริงของวัตถุ (Concrete Operational Stage) อายุ 7-11 ปี เด็กในขั้นนี้จะคิดได้อย่างมีระบบ กระบวนการคิดมีลักษณะเป็นเหตุเป็นผล แต่การคิดยังจำกัดอยู่กับประสบการณ์ในการรับรู้วัตถุ เด็กสามารถคิดแก้ไขปัญหาค้นหาได้หลายวิธี สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนรวมและส่วนย่อย สามารถจัดหมวดหมู่ของสิ่งเร้าได้ตามลำดับ สามารถคิดโดยไม่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง และสามารถคิดอนุรักษได้

4. ขั้นคิดได้อย่างมีเหตุมีผล (Formal Operational Stage) อายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป เด็กสามารถแก้ไขปัญหาค้นหาได้อย่างมีเหตุมีผล สามารถทดสอบสมมุติฐานต่างๆ เพื่อหาข้อสรุปในการแก้ปัญหา การคิดจากความเป็นจริงของวัตถุเป็นเพียงการคิดแบบหนึ่งในหลายวิธีที่สามารถจะเป็นไปได้ เด็กสามารถคิดเกี่ยวกับความคิดและสามารถใช้ทฤษฎีมาเป็นแนวทางการคิด

เมื่อเด็กสามารถเริ่มคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ ความสามารถที่พัฒนาไปสู่การมีวุฒิภาวะทางความคิดและเขาวนปัญญาได้นั้น เด็กจำเป็นจะต้องคิดแก้ปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อน แม้ว่าตามความคิดแล้วการพัฒนาทางความคิดและเขาวนปัญญาจะเป็นไปตลอดชีวิต แต่มีได้หมายความว่าเด็กทุกคนจะสามารถคิดได้อย่างมีเหตุและผลได้ หากเขาขาดประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการพัฒนา

แนวความคิดแบบคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) เป็นแนวความคิดที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีของPiaget (Piaget's Theory) ที่กล่าวถึง กระบวนการของการพัฒนาเด็กทั้งในด้านสติปัญญา และสังคม โดยมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับโลกทางกายภาพ และโลกทางสังคม (Physical and Social World)

2. ปฏิกริยาร่วมภายในจิตใจ (Internal Mental Interaction) ระหว่างการรับรู้ของเด็กที่มีต่อเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยการจับจับความรู้ (Assimilation) ซึ่งปฏิกริยาร่วมนี้จะส่งผลให้เด็กได้พัฒนาไปสู่ความเข้าใจในโลกทางกายภาพ และโลกทางสังคม เด็ก ๆ จะสร้างความรู้ และพัฒนาสติปัญญาจากการที่ได้มีประสบการณ์ตรงจากการปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อม

ลักษณะสำคัญทั้ง 2 ประการนี้ จะทำให้เกิดกระบวนการสร้างความรู้ (Construction) ขึ้นมาด้วยตนเอง เริ่มต้นจากความสนใจ การขยายความสนใจ ไปจนถึงการแสวงหาความรู้ และพัฒนาเป็นความรู้ประเภทต่าง ๆ Piaget ได้แบ่งความรู้ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ความรู้ด้านกายภาพ (Physical Knowledge) คือ ความรู้ที่เกิดจากการมีประสบการณ์ ในการมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุต่าง ๆ รอบตัวในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น เมื่อเด็กโยนลูกบอลแล้วสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้น หรือ ได้ทำซ้ำเพื่อสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นอีกครั้ง ทำให้เด็กเกิดความเข้าใจ ในปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ความรู้ประเภทนี้จึงเรียกว่า ความรู้ทางกายภาพ

2. ความรู้ด้านตรรกและคณิตศาสตร์ (Logico-mathematical Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้ด้วยความเข้าใจของตนเอง จากปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อวัตถุต่าง ๆ แม้ไม่ได้อยู่ตรงหน้า ตัวอย่าง เช่น จำนวนตัวเลข (Number) ไม่ได้ปรากฏอยู่ที่วัตถุ เด็กก็สามารถเข้าใจ และนำวัตถุที่มีจำนวนเท่ากับตัวเลขที่ต้องการ ได้ ซึ่งความรู้ด้านตรรกและคณิตศาสตร์ เป็นพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นสำคัญ ที่เด็กจะพัฒนาต่อไป เด็กในวัยอนุบาลจะเรียนรู้จากความผิดพลาดต่างๆ (Error) ของตนเอง ซึ่ง Piaget กล่าวว่า ความผิดพลาด เป็นพัฒนาการขั้นหนึ่งของการพัฒนาทางสติปัญญา

3. ความรู้ด้านจริยธรรมของสังคม (Sociomoral Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ เด็กจะได้เรียนรู้ถึงบทบาทของตนเองในสังคมซึ่งจะพัฒนาไปสู่การยอมรับนับถือตนเองและบุคคลอื่น การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การสร้างกฎกติการ่วมกัน และความเป็นตัวของตัวเอง (อุคมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2539)

DeVries และ Kohlberg (1987 ; 1990) อธิบายถึง แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่นำหลักการสำคัญของทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget มาประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาสติปัญญาและจริยธรรมทางสังคมควบคู่กันไป ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget เป็นหัวใจหลักของแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ดังนั้นหลักสูตรและวิธีการสอนที่นำแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์มาใช้จึงประกอบด้วยกิจกรรมทั้งรายบุคคล และเป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นการส่งเสริมสติปัญญา ควบคู่กับการพัฒนาจริยธรรมทางสังคมให้กับเด็ก กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

1. เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสภาพแวดล้อมทางสังคม
2. เด็กมีปฏิสัมพันธ์ภายในระหว่างวิธีการในการสร้างความรู้ ความเข้าใจในปัจจุบันของเด็กต่อเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ และนำเข้าไปสู่ประสบการณ์ใหม่

แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ได้เสนอแนวทางในการปฏิบัติที่มาจากฐานกับแนวคิดของ Piaget (DeVries and Kohlberg, 1987 ; 1990 อ้างถึงใน จิราภรณ์ วสุวัต, 2540) ซึ่งใช้เป็น หลักการสำคัญในการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. การส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองตามความสนใจ

ลักษณะของกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้ทำด้วยตนเอง มีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ คือ

1.1 ความสนใจ (Piaget, 1954 ; 1981 ; 1969 ; 1970 อ้างถึงใน DeVries and Kohlberg, 1987 ; 1990) เป็นเสมือนแหล่งพลังงานของกระบวนการสร้างความรู้ เพราะความสนใจถือเป็นศูนย์กลางของการกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ที่ทำให้เกิดการสังเกต การพิจารณา รายละเอียด ซึ่งทำให้เด็กได้เป็นผู้สร้างความรู้และสติปัญญา นอกจากนี้ ความสนใจยังมีผลด้าน จิตใจ เพราะความสนใจนำไปสู่การพัฒนาสติปัญญา ถ้าปราศจากความสนใจ เด็กจะไม่พยายามที่จะเรียนรู้ และไม่สนใจต่อประสบการณ์ต่างๆ จึงทำให้กระบวนการปรับขยายโครงสร้างความรู้ ไม่เกิดขึ้น เพราะเด็กไม่สนใจหาเหตุผลมาอธิบาย หรือแก้ปัญหา ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่จะ พัฒนาคิดจะต้องคำนึงถึงความสนใจของเด็ก

1.2 การเล่น กิจกรรมบางอย่างที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจเกี่ยวข้องกับการเล่น แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ให้ความสำคัญกับการเล่นและนำการเล่นมาใช้ในการจัดการศึกษาให้กับ เด็กวัยอนุบาล โดยถือว่าการเล่นเป็นส่วนประกอบสำคัญในการเรียนรู้เพราะจะทำให้เด็กได้เรียนรู้ บทบาทของชีวิต ได้ใช้ภาษาในการแสดงออก แสดงความรู้สึก และใช้ความคิด การเล่นประเภท เกมต่าง ๆ เด็กได้เรียนรู้กติกา และยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาสติปัญญาและจริยธรรมทาง สังคมอีกด้วย

1.3 การทดลอง การทดลอง เป็นสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากการลองผิดลองถูก และนำไปสู่ความรู้ที่ถูกต้องแท้จริง ซึ่งถือว่าเป็นการทำงานของเด็ก การทดลองเป็นสิ่งท้าทาย และ กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในสิ่งรอบตัว โดยเฉพาะความรู้ที่เด็กจะสร้างขึ้นเกี่ยวกับโลกทาง ภายนอก ขณะเดียวกันการทดลองนำเด็กไปสู่การทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งมั่นในสิ่งที่เด็ก ๆ ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก

1.4 ความร่วมมือ แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ให้ความสำคัญกับความร่วมมือ และ สนับสนุนความสัมพันธ์แบบร่วมมือให้เกิดขึ้นทั้งระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ และระหว่างเด็กกับเพื่อน ๆ ซึ่งถือเป็นกระบวนการทางสังคม นอกจากนี้ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นถือเป็นสิ่งสำคัญในการนำเด็ก ไปสู่การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน จึงหมายถึงการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับความปรารถนา ความ

ต้องการ ความคิดของแต่ละบุคคล และความร่วมมือ ซึ่งเป็นวิธีการที่จะนำเด็กไปสู่การลด
 การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาระดับจริยธรรมทางสังคม

2. บทบาทครูที่เป็นเสมือนเพื่อน และผู้แนะนำ

ครูและเด็กมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบทางสังคม อารมณ์ สติปัญญา ความสัมพันธ์
 ระหว่างบุคคลและวัฒนธรรม ที่มาจากชั้นเรียน ซึ่งครูและเด็กจะร่วมกันสร้างสังคม สร้าง
 สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม บรรทัดฐานทางสังคม การแสดงบทบาทที่มีต่อปฏิสัมพันธ์ใน
 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการแสดงออกถึงความรู้สึกละเอียดของแต่ละบุคคล จากบริบทของการ
 มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนี้ นำไปสู่การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ และความรู้ใหม่ (Collins and
 Green, 1992) พฤติกรรมการสอนของครูจึงมีบทบาทสำคัญที่จะนำเด็ก ไปสู่การเรียนรู้ที่มีความ
 ความหมายด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม คือการให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำและได้ใช้กระบวนการ
 สร้างความรู้ด้วยตนเอง

แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ให้ความสำคัญกับความสามารถของเด็กในการกระทำ และ
 การส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งเป็นเสมือนแหล่งความรู้ที่สำคัญแหล่งหนึ่ง
 นอกจากนี้การส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้และมีเหตุผลในการกระทำช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างครู
 กับเด็กเป็นความสัมพันธ์แบบร่วมมือ มีความเป็นมิตร และปฏิบัติต่อเด็กด้วยการแสดงออกถึง
 การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน

Piaget (1976 อ้างถึงใน DeVries and Kohlberg, 1987 ; 1990) ได้เสนอแนะว่าบทบาท
 ครูจะต้องเป็น ผู้ประเมิน ผู้จัดการ ผู้กระตุ้น และ ผู้ร่วมงาน นอกจากนี้ครูจะต้องมีความรู้ทาง
 จิตวิทยาและพัฒนาการเด็ก เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กเป็นไปอย่างถูกต้อง ครูต้องเข้าแทรกแซงเพื่อ
 ให้เด็กได้เรียนรู้ และเข้าใจเหตุผล ครูจะต้องเป็นผู้จัดการในการเตรียมกิจกรรม และสถานการณ์ที่
 เหมาะสมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และขณะเดียวกันครูจะต้องสร้างความสัมพันธ์แบบ
 ร่วมมือให้เกิดขึ้นกับเด็ก

คุณลักษณะทั้ง 4 ประการ จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูผู้สอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์
 ประสบความสำเร็จ และทำให้พฤติกรรมการสอนของครูมีความแตกต่างจากครูที่มาจากวิธีการ
 สอนแบบดั้งเดิม

3. การส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสร่วมมือกับบุคคลอื่น และมีโอกาสได้เรียนรู้ และ แก้ปัญหาความขัดแย้งท่ามกลางชีวิตในสังคม

Piaget (1915 ; 1976 ; 1963 ; 1976 อ้างถึงใน DeVries and Kohlberg , 1987 ; 1990) กล่าวว่า การที่เด็กได้ใช้ชีวิตท่ามกลางสังคมด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาการของเด็กอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการควบคุมตนเอง และการร่วมมือกันในกลุ่ม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความรู้เด็กของการเป็นหมู่คณะ นอกจากการร่วมมือแล้ว ความขัดแย้งยังเป็นสิ่งที่เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้การแก้ปัญหาและพัฒนาไปสู่การให้ความร่วมมือกับผู้อื่น

แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เป็นแนวคิดหนึ่งในการพัฒนาการเรียนรู้ให้กับเด็กวัยอนุบาล ที่มุ่งเน้นให้เด็กเป็นผู้กระทำในกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเองให้เกิดขึ้นกับเด็ก โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงบันดาลใจภายในของเด็ก โดยการสนับสนุนจากครูที่เข้าใจ เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ และส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือ แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ยังให้ความสำคัญกับประสบการณ์ และความรู้ของเด็กที่มีต่อโลกทางกายภาพ และโลกทางสังคม เป้าหมายของการพัฒนาเด็กตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่สำคัญ คือการพัฒนาสติปัญญาและจริยธรรมทางสังคมให้กับเด็กควบคู่กันไป การจัดการศึกษาตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่สำคัญ อันนำไปสู่การคิดรูปแบบการเรียนการสอนใหม่ ๆ ที่นำไปสู่การเรียนการสอนที่เป็นธรรมชาติของสังคม และการที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ เป็นผู้สร้างความรู้ เป็นผู้ควบคุมตนเอง และเรียนรู้ด้วยความหมาย

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) เป็นแนวคิดใหม่ที่มีมุมมองเกี่ยวกับความรู้ว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งอยู่บนรากฐานที่ว่าความรู้ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของวัตถุ หรือความจริงภายนอก แต่อยู่ภายในตัวบุคคลแต่ละบุคคล โดยเป็นการพัฒนาสติปัญญาและจริยธรรมทางสังคมให้กับเด็กควบคู่กันไป การจัดการศึกษาตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่สำคัญ

การศึกษาปฐมวัยได้นำแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ อันมีพื้นฐานมาจากแนวคิดของ Piaget มาประยุกต์ใช้ ซึ่งปัจจุบันนี้แนวคิดนี้มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยมาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ทฤษฎีและหลักการในการศึกษาจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

1. ความหมายของจริยธรรมทางสังคม

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมทางสังคม ทฤษฎีและหลักการสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมไว้ดังต่อไปนี้

DeVries และ Kohlberg (1987; 1990) ได้กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมทางสังคมว่า คือ ความสัมพันธ์ของการคิดและการกระทำที่เกี่ยวกับบุคคลและกลุ่ม ขอบเขตของจริยธรรมทางสังคม หมายถึง การหยั่งลึกทางสังคม (Social Perspective-Taking) และการตัดสินใจทางสังคม (Moral Judgement) การพัฒนาการหยั่งลึกทางสังคมเป็นความสามารถของการรับรู้ ความคิดของผู้อื่นที่ใช้ในการตัดสินใจคุณค่าและตัดสินใจความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น

Keller และ Edelstien (1991 อ้างถึงใน จิตรกรร วัศวัต, 2540) ได้อธิบายความหมายของจริยธรรมทางสังคมเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านสังคม ประกอบด้วย เหตุผลทางสังคมที่สะท้อนถึงลักษณะทางจิตวิทยาที่หมายถึง ความคิดและความรู้สึกของตนเองและบุคคลอื่น และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
 2. ด้านจริยธรรม ประกอบด้วย การพิจารณาตัดสินใจว่าอะไรคือสิ่งที่ถูกต้อง และเป็นข้อผูกพันที่ใช้เป็นมาตรฐานของจริยธรรม ซึ่งควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- ทั้ง 2 ด้านเป็นโครงสร้างของการหยั่งลึกทางสังคมที่ถูกกำหนดขึ้นโดยแบ่งประเภทความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง กฎเกณฑ์ของจริยธรรมทางสังคมและความคาดหวัง

DeVries และ Zan (1994) ได้อธิบายว่า จริยธรรมทางสังคมเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม และการศึกษาเกี่ยวกับสังคม สอดคล้องกับที่ Turiel (1983 a, 1983 b อ้างถึงใน Keller และ Edelstien, 1991) ได้อธิบายความหมายของจริยธรรมทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านจิตวิทยา หมายถึง ความรู้หรือความคิดรวบยอดของบุคคลที่รวมตนเองและบุคคลอื่น โดยการพิจารณาถึงคุณลักษณะทางจิตวิทยา เช่น ความรู้สึก แรงงูใจ เจตนา ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับความมั่นคงของบุคลิกภาพของบุคคล
2. ด้านสังคม หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่บุคคลจะมีปฏิสัมพันธ์ หรือ สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับกฎเกณฑ์หรือข้อตกลงทางสังคม ประเพณีปฏิบัติ บทบาททางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสถาบัน
3. ด้านจริยธรรม หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ถูกต้องในมโนทัศน์ของความยุติธรรมหรือหลักการอื่น ๆ ของจริยธรรม

2. ทฤษฎีและหลักการที่สำคัญในการศึกษาจริยธรรมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

2.1 ทฤษฎีทางสังคมของ Piaget

Piaget เป็นนักจิตวิทยาคนแรกที่ถูกเปิดความคิดทางพัฒนาการจริยธรรมจากการรู้คิดและการเข้าใจสังคม (Sociocognitive moral development) เชื่อว่า จริยธรรมเป็นกระบวนการรับรู้ (complex process) ระหว่างความรู้ ความรู้สึกและการสร้าง (Component feeling and culture)

ทฤษฎีทางสังคมของ Piaget เป็นทฤษฎีที่สำคัญนำมาประยุกต์ในการใช้เพื่อมุ่งส่งเสริมการสร้างความร่วมมือ ซึ่งจากการศึกษาทำให้สามารถอธิบายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ คือการปรับโครงสร้าง คือ เป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่มีมากเท่ากับการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางสังคม และทางกาย สำหรับด้านสังคมแล้ว ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดของพัฒนาการ (Piaget 1932; 1965 อ้างถึงใน DeVries, 1997 อ้างถึงใน จิรกรณ์, 2540)

Piaget ได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 2 ขั้น คือ

1. จริยธรรมแบบพึ่งพาผู้อื่น (Heteronomous) เป็นขั้นที่ผู้กระทำรับกฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานทางจริยธรรมมาจากผู้มีอำนาจเหนือตน และถือว่ากฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติตามเปลี่ยนแปลงไม่ได้

2. จริยธรรมแบบพึ่งตนเอง (Autonomous) เป็นขั้นที่ผู้กระทำเชื่อว่ากฎเกณฑ์ คือ ข้อตกลงระหว่างบุคคล กฎเกณฑ์อาจเปลี่ยนแปลงได้ คือ ความร่วมมือ และการนับถือซึ่งกันและกันเป็นเรื่องสำคัญ และคิดถึงแรงจูงใจของผู้กระทำ

ลักษณะของพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นพึ่งพาผู้อื่น

เด็กที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้เป็นเด็กเล็กที่มีอายุระหว่าง 5-8 ขวบ รับกฎเกณฑ์และมาตรฐานทางจริยธรรมจากบิดามารดา ครูและเด็กโต เด็กวัยนี้จะมีความเชื่อถือดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมใดจะถูกต้องหรือ "ดี" ก็ต่อเมื่อผู้แสดงพฤติกรรมได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์
2. กฎเกณฑ์มีไว้สำหรับปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และแก้ไขไม่ได้
3. ทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์โดยเด็ดขาด ถ้าใครทำตามกฎเกณฑ์เป็น "คนดี" และคนที่ไม่ทำตามกฎเกณฑ์ เป็น "คนไม่ดี"
4. การใช้รางวัลวิพากษ์ หรือการประเมินตัดสินว่า ใคร "ผิด" "ถูก" ไม่คำนึงถึงความต้องการแรงจูงใจหรือเจตนาของผู้กระทำ

ลักษณะของพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นพึ่งพาตนเอง

เด็กที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้จะเป็นเด็กที่มีอายุประมาณ 9 ขวบขึ้นไป เด็กวัยนี้จะมีความเชื่อ ดังต่อไปนี้

1. กฎเกณฑ์ คือ ข้อตกลงระหว่างบุคคล กฎเกณฑ์อาจเปลี่ยนแปลงได้ถ้าหากบุคคลที่ใช้กฎเกณฑ์นั้นตกลงกันว่าจะเปลี่ยน

2. กฎเกณฑ์จะมีความหมายหรือมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อ บุคคลที่จะต้องปฏิบัติยอมรับกฎเกณฑ์นั้น

3. การร่วมมือและการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพัฒนาการทางจริยธรรม

4. การใช้จรรยาวิพากษ์หรือประเมินตัดสินว่า ใคร "ผิด" "ถูก" คำนี้ถึงความต้องการแรงจูงใจ หรือเจตนาของผู้กระทำ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541)

Piaget (1932 ; 1965 อ้างถึงใน Devries and Zan , 1994) ได้อธิบายถึงพัฒนาการของจริยธรรมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากการศึกษาที่พบว่าเด็กบางคนไม่สามารถบังคับควบคุมตนเองได้ไปสู่การถูกบังคับควบคุมโดยคนอื่น และพัฒนาไปสู่การควบคุมตนเอง แต่การที่เด็กจะพัฒนาไปสู่การควบคุมตนเองได้ ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญที่สุดก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก

ประเภทของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก ตามแนวคิดของ Piaget

1. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก ในลักษณะใช้การบังคับ

(Heteronomous and Coercive) เป็นความสัมพันธ์ที่ผู้ใหญ่ใช้อำนาจบังคับเด็ก และเป็นความสัมพันธ์ที่ส่งเสริมจริยธรรมโดยการปกครองของผู้อื่น ผู้ใหญ่เป็นผู้ออกคำสั่งให้เด็กประพฤติและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ที่ผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนดให้ ความสัมพันธ์ประเภทนี้เป็นการเคารพแบบทางเดียว (One Way Affair) คือเด็กจะถูกคาดหวังให้เคารพผู้ใหญ่ และผู้ใหญ่เป็นผู้ใช้อำนาจในการอบรมและสั่งสอนเด็ก ผู้ใหญ่เป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมเด็ก เหตุผลที่เด็กแสดงพฤติกรรมเป็นเหตุผลที่มาจากภายนอกตัวเด็ก เด็กไม่ได้แสดงพฤติกรรมด้วยความสนใจ และเห็นคุณค่าในการแสดงพฤติกรรมนั้น เพราะพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เด็กต้องทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่นั้น เด็กไม่สามารถรู้สึกจากภายในตัวเด็ก และเมื่อถูกปกครองอย่างต่อเนื่องตามคุณค่าความเชื่อ และความคิดของผู้อื่นก็จะทำให้เด็กปฏิบัติตามอย่างไม่เห็นคุณค่า เพราะเด็กไม่ได้รับการจูงใจให้ซักถาม วิเคราะห์ ตรวจสอบ และสร้างเหตุผลของตนเองในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ Piaget มองว่าการทำตามกฎเกณฑ์ของผู้อื่น โดยผ่านจริยธรรมของการเชื่อฟังทำให้เด็กไม่ได้ใคร่ตรง

หาหลักในการตัดสินใจริชธรรมของตัวเอง Piaget ยังเตือนอีกด้วยว่าการบังคับให้ปฏิบัติตาม ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่แสดงออกเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่เท่านั้น และเป็นการใช้แรงเสริมต่อ การแนวโน้มให้เด็กขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ภายนอก และไม่ว่าจะเป็นการใช้คำสั่งบังคับ หรือ การบังคับโดยใช้คำหวานพูดหลอกล่อหรือการคิดสินบน ก็ล้วนแล้วแต่เป็นการเน้น พฤติกรรมการเชื่อฟังทั้งสิ้น

Piaget ได้ให้ข้อสังเกตว่าการใช้การบังคับก่อให้เกิดปฏิกิริยา 3 อย่าง คือ

1.1 การต่อต้าน (Rebellion) อาจจะเป็นการต่อต้านอย่างเงียบๆ หรือ อย่างเปิดเผย

1.2 การปฏิบัติตามโดยไม่เห็นคุณค่า (Mindless Conformity) เพราะ การถูกปกครองและปฏิบัติตามคุณค่า ความเชื่อ และความคิดของผู้อื่น สามารถนำไปสู่การ ปฏิบัติตัวตามอย่างไม่เห็นคุณค่าต่อการดำรงชีวิตอย่างมีสติปัญญา และมีจริยธรรม บุคคลที่มี ลักษณะเช่นนี้อาจจะถูกนำไปโดยง่ายใครก็ตามที่มีอำนาจหรือมีอิทธิพล

1.3 การคิดคำนวณหรือการคาดการณ์ (Calculation) เด็กจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของผู้ใหญ่เฉพาะเมื่อมีผู้ใหญ่คอยควบคุมอยู่

2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก ในลักษณะของการเคารพยอมรับนับถือ และการให้ความร่วมมือกัน (Autonomous and Cooperative) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก จะมีลักษณะของการเคารพและยอมรับนับถือแบบสองทาง กล่าวคือ เด็กให้ความเคารพและยอมรับนับถือผู้ใหญ่และผู้ใหญ่ให้ความเคารพเด็กด้วย ผู้ใหญ่จะมอบความเคารพให้แก่เด็กโดยการให้ เด็กควบคุมพฤติกรรมด้วยตนเอง ซึ่งเป็นพฤติกรรม ที่ผู้ใหญ่ได้พิจารณาต่อเด็กแล้วว่าเป็น พฤติกรรมที่เด็กสามารถควบคุมด้วยตนเองได้

พัฒนาการของการปกครองโดยผู้อื่นสู่การปกครองตนเอง ของ Piaget

พัฒนาการของการปกครองโดยผู้อื่นสู่การปกครองตนเอง ของ Piaget (Piaget's Stages of Heteronomous to Autonomous Development) มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า พัฒนาการความ เข้าใจในกฎเกณฑ์ของเด็ก (The Development of Children's Understanding of Rules) มีการพัฒนา 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการปกครองโดยผู้อื่น (Heteronomy) เด็กก่อนวัยเรียนจะได้รับ คำสั่งหรือการปกครองโดยผู้อื่น และเชื่อฟังผู้มีอำนาจแม้จะไม่เข้าใจว่าทำไมต้องทำเช่นนั้น ในขั้นนี้ความสัมพันธ์ของเด็กกับผู้มีอำนาจจะไม่มี ความเข้าใจ จะต้องเชื่อฟังคนตัวใดและคน

ตัวใดสามารถลงโทษได้ เพราะเขาตัวใดกว่าเด็กที่ปกครองโดยผู้อื่น (Heteronomous Child) จะถูกควบคุมจากภายนอกโดยการใช้อำนาจ เพราะการตัดสินใจของเด็กจะตัดสินใจจากความคาดหวังและความสัมพันธ์ที่มีกับผู้มีอำนาจ และเด็กจะทำตามกฎเกณฑ์ตราบท่าที่กฎเกณฑ์นั้นมีผลต่อความสนใจของเด็ก ถ้ามีกฎเกณฑ์ที่ขัดแย้งกับความเชื่อหรือความชอบของเด็ก เด็กก็จะเพิกเฉย

ขั้นที่ 2 ขั้นการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปกครองตนเองขั้นที่ 1 (First Transitional Stage) อำนาจยังคงเป็นสิ่งสำคัญแต่การยอมรับจากเพื่อนก็เป็นสิ่งสำคัญด้วย ขั้นนี้จะเริ่มพัฒนาในช่วงปฐมวัยถึงประถมศึกษา

ขั้นที่ 3 ขั้นการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปกครองตนเองขั้นที่ 2 (Second Transitional Stage) เด็กอายุ 8 ขวบบางคนจะเริ่มพัฒนาเข้าสู่ขั้นนี้ เด็กเรียนรู้ที่จะรับรู้ความคิดของผู้อื่น เริ่มเข้าใจว่ากฎเกณฑ์สามารถเปลี่ยนแปลงในระดับที่สูงขึ้นได้ และให้ความสำคัญต่อความเป็นเพื่อนมากกว่าผู้มีอำนาจ

Piaget ยังกล่าวด้วยว่า เมื่อเด็กเล่นกับเพื่อนเด็กจะมีโอกาสปกครองตนเอง และถ้ากระบวนการพัฒนาเป็นไปตามปกติ เด็กจะเปลี่ยนแปลงไปสู่การปกครองโดยตนเองในช่วงที่เด็กอยู่ในระดับประถมศึกษา ในลักษณะที่ให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของเพื่อนมากขึ้น (อ้างถึงใน สมจิตต์ สุวรรณวงศ์, 2542)

Piaget ยังได้วัดพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กโดยสร้างเรื่องเป็นการกระทำของเด็ก 2 คน ในลักษณะที่คล้ายกันแต่มีความตั้งใจและจุดประสงค์ต่างกันและผลที่เกิดขึ้นมาแตกต่างกัน กฎเกณฑ์ที่ Piaget นำมาพิจารณามี 6 กฎเกณฑ์ ดังนี้ (กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

1. การตัดสินใจจากเจตนากระทำ (Intentionality in Judgement) เด็กเล็กจะตัดสินใจจากปริมาณที่เกิดขึ้น แต่เด็กโตจะตัดสินใจจากเจตนาของการกระทำ

2. การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ๆ (Relativism in Judgement) เด็กเล็กจะตัดสินใจจากการนำไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น หากผู้ใหญ่ว่าสิ่งใดถูกผิดก็ยึดตามนั้น เด็กโตจะตัดสินใจตามสถานการณ์

3. ความผิดไม่เกี่ยวข้องกับกลงโทษ (Independence of Sanction) เด็กเล็กจะตัดสินใจการกระทำอย่างหนึ่งว่าไม่ดีเพราะถูกลงโทษ ส่วนเด็กโตจะตัดสินใจการกระทำไม่ดีเพราะสิ่งนั้นขัดกับกฎเกณฑ์และเกิดอันตรายกับบุคคลอื่น

4. ใช้ระบบตอบแทน (Use of Reciprocity) ในเด็กเล็กมักไม่ค่อยใช้ แต่เด็กโตใช้บ่อย

5. ใช้การลงโทษเพื่อล้างบาปและคืนดี (Use of Punishment as Restitution and Reform) เด็กเล็กจะสนับสนุนให้มีการลงโทษอย่างหนัก เพื่อคืนดีกับผู้กระทำผิด เด็กโตจะมีนิสัยเห็นน้้อยของ

6. การยึดหลักธรรมชาติของโรคร้าย (Naturalist views of Misfortune) มีความคิดว่าจะถูกพระเจ้าลงโทษ

ในการศึกษาวิจัยของ Piaget ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ และความสัมพันธระหว่างเพื่อน มีความสำคัญอย่างมากต่อการที่เด็กจะสร้างความรู้เกี่ยวกับสังคม และจริยธรรม ค่านิยม ความสามารถทางสังคม และสติปัญญา ถือว่ามีอิทธิพลต่อพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน

ทฤษฎีจริยธรรมทางสังคมของ Piaget นำไปสู่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อน และเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

DeVrise และ Zan (1994) อธิบายถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่หรือครูกับเด็ก และระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนจากงานศึกษาทฤษฎีของ Piaget ไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก แบ่งออกได้ 2 ประเภท ที่สอดคล้องกับจริยธรรมแบบพึ่งพาผู้อื่น และจริยธรรมแบบพึ่งพาตนเอง

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กแบบบังคับหรือควบคุม (The Coercive or Controlling Relationship) เป็นความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับแบบจริยธรรมแบบพึ่งพาบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก จึงเป็นความสัมพันธ์ที่ครูใช้การบังคับ หรือควบคุมสิ่งที่เด็กต้องทำ หรือห้ามไม่ให้เด็กทำโดยใช้กฎเกณฑ์ หรือคำสั่งที่ครูเป็นผู้กำหนด ในความสัมพันธ์ประเภทนี้ มีการสร้างการยอมรับนับถือเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งเด็กจะถูกคาดหวังให้ยอมรับ และปฏิบัติตามผู้ใหญ่ วิธีการที่ผู้ใหญ่ใช้ในการบังคับให้เด็กปฏิบัติตามอาจเป็นการบังคับด้วยคำพูด หรือใช้การลงโทษ และรวมถึงการควบคุมให้เด็กปฏิบัติตามด้วยความอ่อนโยน

1.2 ความสัมพันธ์แบบร่วมมือ (The Cooperative Relationship) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กแบบร่วมมือ สอดคล้องกับจริยธรรมแบบพึ่งตนเองของตนเอง ซึ่งการควบคุมตนเองไม่ได้หมายถึง การทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยไม่มีการช่วยเหลือจากบุคคลอื่น แต่หมายถึง การที่แต่ละคนเป็นผู้มีจริยธรรมของความเป็นตัวของตนเองปฏิบัติตามกฎเกณฑ์จริยธรรมของตนเอง ดังนั้นกฎจึงถูกสร้างขึ้นด้วยตนเองและใช้ควบคุมตนเองเป็นหลัก ซึ่ง

กฎเกณฑ์เหล่านี้จะมีความรู้สึกรู้สีกของบุคคลที่เห็นถึงความจำเป็นของกฎเกณฑ์ วิธีนี้เป็นวิธีที่ผู้ใหญ่จะเลิกใช้อำนาจโดยไม่จำเป็น และนำไปสู่การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน การปฏิบัติที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กแบบร่วมมือ ซึ่งก็คือ การมุ่งมั่นที่จะบรรลุวัตถุประสงค์พร้อมกัน โดยให้ความช่วยเหลือกันและกัน ครอบงำถึงความรู้สึก และทัศนคติของบุคคลอื่น ความร่วมมือเป็น ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อจุดมุ่งหมาย โดยแต่ละบุคคลเอาใจใส่ และปฏิบัติต่อกันด้วยความเสมอภาค ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาตนเองให้สามารถคิดอย่างอิสระและสร้างสรรค์ เลิกใช้อำนาจโดยไม่จำเป็น และให้เด็กได้มีโอกาสควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ยอมรับในความต้องการความสนใจของเด็ก

2. ความสัมพันธ์แบบร่วมมือระหว่างเด็กกับเพื่อน การที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมักจะถูกทะเลาะ โดยเฉพาะในห้องเรียน เด็กมักจะถูกห้ามไม่ให้มีปฏิสัมพันธ์ หรือเล่นด้วยกันนอกเวลาเรียน ซึ่งไม่อาจยืนยันได้ว่าเด็กจะสามารถพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ ความเป็นมิตรต่อกัน ไปในทิศทางที่เหมาะสมเสมอไป การพัฒนาจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็น และมีประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาจริยธรรมทางสังคม และการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก

Piaget (DeVries and Kohlberg,1987;1990) ได้เสนอแนะการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนให้เป็นความสัมพันธ์แบบร่วมมือ ซึ่งครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการนำเด็กไปสู่การพัฒนาทางจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อน เป็นลักษณะที่เกิดขึ้นจากความสมดุล ซึ่งไม่เคยประสบความสำเร็จ ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก นอกจากผู้ใหญ่จะลดอำนาจในการควบคุมลง ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน จะนำไปสู่การรู้จักแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทำให้การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลดลง แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนอาจเกิดความไม่สมดุลขึ้น เมื่อเด็กมีความขัดแย้ง และความเป็นตัวของตนเองของเด็กอาจถูกทำลายไปได้เช่นกัน

2. เด็กจะสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเหมือน และความต่างของตนเองกับบุคคลอื่น เด็กจะสร้างความสนใจเพื่อน กระตุ้นให้เด็กเป็นผู้มีจิตสำนึกของตนเองที่จะยอมรับความปรารถนาของบุคคลอื่น ทำให้เกิดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และตระหนักในความแตกต่าง ทำให้เด็กรู้จักตนเอง และบุคคลอื่นมากขึ้น

ความสนใจในเพื่อนนำเด็กไปสู่การเป็นตัวของตนเอง เด็กจะค่อยๆ ปรับตัว วิธีการที่จะนำเด็กไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างกันคือ ความร่วมมือ (Piaget 1932:1965 อ้างถึงใน DeVries and Zan, 1994 อ้างถึงใน จิรภรณ์ วสุวัต 2540) เพราะความร่วมมือเป็นวิธีการที่จะทำให้เด็กไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และสามารถรับรู้ทัศนะของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจและแรงกระตุ้นที่ได้รับจากกลุ่มเพื่อน ทำให้เด็กรู้จักการแบ่งปันอย่างมีความหมาย รู้จักการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และรู้จักการสร้างและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ดังนั้น บทบาทครูในการส่งเสริมความสัมพันธ์แบบร่วมมือระหว่างเพื่อนคือการจัดเตรียมโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันแทรกแซงเมื่อเด็กมีความขัดแย้งเกิดขึ้น และนำเด็กไปสู่การแก้ปัญหาที่คำนึงถึงความรู้สึกของบุคคลอื่น โดยการชี้แจง ให้เด็กเข้าใจถึงเหตุผลของการกระทำ ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องกฎเกณฑ์ และการปฏิบัติ อย่าง ไรก็ตามครูต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กที่มักจะดูว่าตนเองเอาใจ ตนเอง ซึ่งเด็กต้องการเวลาและโอกาส ในการเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองด้วย

2.2 ทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรม ของ Kohlberg (Kohlberg's Theory)

Kohlberg เป็นนักการศึกษาด้านจริยธรรมที่มีชื่อเสียงมาก เป็นผู้นำทฤษฎีจริยศึกษาที่สังเคราะห์เอาขอบเขตความรู้ทางปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา และศึกษาศาสตร์มาประกอบกันขึ้นเป็นทฤษฎีบูรณาการ (Integrated Theory) และนำเอาไปใช้ในการจัดการด้านจริยศึกษา (Moral Education)

Kohlberg ได้พัฒนาแนวคิดทฤษฎีของ Piaget และสร้างเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม Kohlberg 1981 (อ้างถึงใน ประภาศรี สีหอำไพ 2540) กล่าวว่า ลักษณะของมนุษยชาติและจริยธรรม เป็นความสัมพันธ์กันระหว่างกันในสังคมทั้งหมด Kohlberg ยกประเด็นหลักของการตัดสินใจว่าถึงใดถูกต้องจึงงามเพียงใด ไม่เพียงแต่ขึ้นกับการควบคุมของสังคมที่จะแก้ปัญหาข้อโต้แย้งในสังคมมนุษย์เท่านั้น แต่ผลสะท้อน ไปถึงระเบียบแบบแผนที่ถ่ายทอดมาทั้งในธรรมชาติของมนุษย์ และในธรรมชาติของโลกภายนอก หลักจริยธรรมที่เป็นจุดร่วมของการยกระดับบุคลิกภาพของมนุษย์เป็นทั้งกฎหมายในจิตใจและกฎธรรมชาติภายนอก ถ้าพิจารณาในส่วนกว้างว่าเป็นพัฒนาการที่เจริญงอกงามขึ้นมาจากลักษณะของธรรมชาติมนุษย์นั่นเอง

Kohlberg วิเคราะห์หลักจริยธรรมว่าเป็นลำดับหรือระบบของแนวทางสำหรับ

เผชิญการเลือกที่จะปฏิบัติในสิ่งที่มีให้เลือกอย่างหลากหลายวิธี พัฒนาการทางจริยธรรมมี 6 ลำดับขั้น ที่อาจนำไปใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะเลือกได้ในสถานการณ์ของการพิจารณาสิ่งที่เป็นคุณธรรม ลำดับขั้นของการพัฒนาทางจริยธรรม(Moral Development) มีดังต่อไปนี้

1. การลงโทษและการเชื่อฟัง พิจารณาในด้านประเด็นของการถือเอาอัคตาของตนเองเป็นใหญ่

2. เป้าหมายตามลักษณะเฉพาะของบุคคล และการแลกเปลี่ยนกันอย่างเสมอภาคที่ตกลงกัน เพื่อจะยอมรับความคิดเห็นของกันและกันในสังคม ในลำดับขั้นนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของบุคคลอื่น โดยมีพื้นฐานที่แข็งแกร่งในส่วนราชบุคคลอย่างถึกซึ้งและกว้างขวาง

3. ความสัมพันธ์และการทำตามเป็นการแลกเปลี่ยนกันในความคาดหวัง การติดต่อประสานงานและความศรัทธาเชื่อมั่น ไว้วางใจต่อผู้อื่น โดยการปฏิบัติที่ติงมต่อกัน ตามบทบาทและหน้าที่ของคน ในขั้นนี้เป็นการให้ความสำคัญอย่างกว้างขวางถึกซึ้งต่อเอกัตบุคคลที่จะเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น โดยแสดงให้เห็นว่ามีความรู้สึก มีข้อตกลงและความคาดหวังร่วมกัน

4. ระบบสังคมและความมีสติรับผิดชอบที่จะให้มีการดำเนินการตามหน้าที่ที่ตนกระทำในสังคมนั้น เพื่อรักษาระเบียบทางสังคม และทำหน้าที่ของสังคม ซึ่งต้องรักษาสถาบันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น บุคคลตีความบทบาทและระเบียบและให้เห็นความแตกต่างของสังคมกับข้อตกลงหรือข้อเรียกร้องจากการติดต่อกันเป็นส่วนตัว

5. สิทธิพื้นฐาน และพันธสัญญาทางสังคมที่จะใช้กับประชาชนโดยส่วนรวมจะต้องยึดถือตามค่านิยมซึ่งมีมากมายแตกต่างกันไป รวมทั้งความคิดเห็นซึ่งมีอยู่เฉพาะกลุ่มนำมา รวมกันเป็นพันธสัญญาของสังคมร่วมกัน จึงต้องกำหนดกฎหมายขึ้นใช้ และมีหน้าที่ที่จะทำให้กฎหมายนั้นใช้ได้ผลเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

6. หลักจริยธรรมสากลถือเป็นการแนะแนวทางให้มนุษย์ชาติกระทำตามข้อกำหนดของสังคมพื้นฐานของแต่ละแห่งโดยภาพกว้างและถึก จะถือความเคารพนับถือในบุคคลอื่นเป็นจุดหมายมิใช่เป็นวิธีการความยุติธรรม คือ ศัจธรรม ไม่ขึ้นกับวัฒนธรรมเฉพาะแห่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งเท่านั้น ศัจธรรมนั้นจะเป็นไปตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติด้วย

Kohlberg (1963; 1969 ; Colby and Kohlberg , 1984 อ้างถึงใน Slavin ,1994 อ้างถึงใน จิราภรณ์ วสุวัต 2540) ได้ศึกษาจริยธรรมโดยใช้ทฤษฎีของ Piaget เป็นพื้นฐาน และทำการศึกษากาให้เหตุผลทางจริยธรรมของมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยผู้ใหญ่ การศึกษาวิจัยของ Kohlberg ได้พัฒนาทฤษฎีการให้เหตุผลทางจริยธรรม โดยแบ่งเป็น 6 ชั้น ใน 3 ระดับ ซึ่งแต่ละชั้นจะ

พัฒนาไปตามวัยโดยไม่เปลี่ยนแปลง ทุกคนจะพัฒนาผ่านไปตามลำดับ ขั้นที่พัฒนาไปถึงจะเป็นขั้นที่สร้างจากเหตุผลของขั้นที่มีมาก่อน

ในการสร้างทฤษฎีนั้น Kohlberg มีความเชื่อพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการทางจริยธรรมของแต่ละบุคคลจะผ่านไปตามลำดับขั้นพัฒนาการ (Sequential Stage) โดยมีพื้นฐานมาจากการให้เหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ตามการศึกษาของ Piaget เหตุผลเชิงจริยธรรมจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเหตุผลทางตรรกศาสตร์

2 การรับรู้ทางสังคม (Social Perception) และบทบาททางสังคม (Role Taking) ของแต่ละบุคคลนั้นจะมีความสัมพันธ์ในลักษณะปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับพัฒนาการทางจริยธรรมของเขา

3. บุคคลที่จะมีจริยธรรมขั้นสูง หรือการใช้เหตุผลทางจริยธรรมขั้นสูงได้นั้นจะต้องสามารถใช้เหตุผลเชิงตรรกและความสามารถในการรับรู้ทางสังคมในระดับสูงก่อน

ทฤษฎีของ Kohlberg สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงขั้นการพัฒนาการให้เหตุผลทางจริยธรรมตามทฤษฎีของ Kohlberg

1.จริยธรรมระดับก่อน กฎเกณฑ์อายุประมาณ 2-10 ปี	2.จริยธรรมระดับกฎเกณฑ์ อายุประมาณ 10-16 ปี	3.จริยธรรมระดับเหนือกฎเกณฑ์ อายุประมาณ 10-16 ปี
ขั้นที่ 1 : หลีกเลี่ยงการถูกลงโทษและเชื่อฟังผู้อื่น บุคคลจะใช้การตัดสินใจทางจริยธรรมอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่าสิ่งใดดีที่สุดสำหรับตนเอง โดยไม่คำนึงถึงความต้องการ ความรู้สึกของบุคคลอื่นจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้ใหญ่ ครู	ขั้นที่ 3 : " เด็กผู้ชายที่ดี-เด็กผู้หญิงที่ดี" หรือต้องการเป็นคนดีในทัศนะของบุคคลอื่น บุคคลจะตัดสินใจจริยธรรมบนพื้นฐานของความต้องการให้บุคคลอื่นชื่นชม รักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นช่วยเหลือพิจารณาเจตนาของผู้อื่น	ขั้นที่ 5 : ข้อตกลงของสังคม บุคคลเข้าใจกฎเกณฑ์ ซึ่งเป็นตัวแทนของความเห็นด้วยของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม สามารถเข้าใจกฎเกณฑ์สามารถยืดหยุ่นได้ และเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าไม่สามารถตอบสนอง ความต้องการของสังคมได้
ขั้นที่ 2 : การแลกเปลี่ยนสิ่งที่ดีชอบ หรือความสัมพันธ์แบบร่วมมือ บุคคลเริ่มเข้าใจ และร่วมมือกับผู้อื่น เมื่อมีความต้องการตรงกัน แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน	ขั้นที่ 4 : กฎหมาย และคำสั่ง บุคคลคำนึงถึงระบบสังคม ในความถูกต้อง และความผิดชอบรับกฎเกณฑ์ที่ไม่ยืดหยุ่นได้ และเชื่อว่าเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องปฏิบัติ	ขั้นที่ 6 : หลักจริยธรรมสากล บุคคลยึดมั่นหลักการสากล โดยยึดความยุติธรรมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ เคารพในความเท่าเทียมกันของมนุษย์ และสิทธิมนุษยชน

ที่มา : Slavin , R.B.1994 Educational psychology :Theory and practice (4 edition). หน้า 62

2.3 ทฤษฎีการหยั่งลึกทางสังคมของ Selman

Selman (1980 อ้างถึงใน งามดา และคณะ 2529) กล่าวถึง การรู้คิดทางสังคม ซึ่งเป็นความคิดที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาทางสังคม และพฤติกรรมของมนุษย์ พบว่า ความสามารถในการรู้คิดทางสังคมจะเริ่มปรากฏให้เห็นตั้งแต่วัยอนุบาล และจะมีความชัดเจนขึ้น ซึ่งสามารถพัฒนาไปอย่างรวดเร็วตลอดวัยเด็ก วัยก่อนวัยรุ่น และวัยรุ่น ซึ่งจากการค้นคว้าทำให้ Selman และ Schultz (1990) ได้สร้างรูปแบบพัฒนา การรู้คิดทางสังคม ที่เรียกว่า การหยั่งลึกทางสังคม

Selman ได้ให้ความหมายของการหยั่งลึกทางสังคมว่าเป็นความคิดรวบยอด เกี่ยวกับการเจริญเติบโตทางโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น

แนวคิดของการหยั่งลึกทางสังคม พัฒนามาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา หรือการรู้คิดของ Piaget คือ

1. การรู้คิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) คือ การที่เด็กอยู่กับการมองโลกในแง่มุมมองของตนเองเพียงแง่เดียว เด็ก ไม่สามารถที่จะแยกความคิด หรือทัศนคติของบุคคลอื่นออกจากตนเองได้ ซึ่งอยู่ในพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นการปฏิบัติการ เกิดขึ้นในวัยเด็กที่มีอายุระหว่าง 2-7 ปี

2. การรู้คิดแบบไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Decentration) คือ เด็กสามารถที่จะพิจารณาวัตถุชิ้นหนึ่งได้หลายลักษณะ หรือมองเหตุการณ์หนึ่ง ๆ ได้หลายแง่มุม มักพบในเด็กอายุ 7-11 ปี เด็กจะเข้าใจถึงการมีเป้าหมายร่วมกัน และตระหนักถึงความรับผิดชอบที่ตามมา

แนวคิดของการสวมบทบาท (Role Taking Concept) ของ Mead เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนารูปแบบการหยั่งลึกทางสังคมของ Selman คือ ความสามารถในการประสานบทบาทหลายบทบาทเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ลึกเกี่ยวกับตนเอง(Self) และถือเป็นแก่นของความปราดเปรื่องทางสังคมของมนุษย์ ความสามารถในการนำตัวเองเข้าไปสวมตำแหน่งของคนอื่น และคิดพิจารณาการกระทำของตนเอง จากตำแหน่งที่เป็นทางเลือก คือ การปฏิบัติการที่เป็นเอกลักษณ์ของมนุษย์ อันก่อให้เกิดการตระหนักถึงการมีตัวตน ถ้าหากไม่มีการกระทำระหว่างกันทางสังคม จะทำให้ความเป็นตัวเองในเชิงจิตใจ (Psychological Self) ไม่เกิดขึ้นในตัวบุคคล (Selman ,1980)

Selman และ Byrne (1974) ได้นำวิธีการในการศึกษาจริยธรรมของ Kohlberg มาใช้ โดยการดัดแปลงและใช้ในการวัดระดับการหยั่งลึกทางสังคม โดยการเล่าสถานการณ์ขัดแย้งแบบ ทางสองแพร่ง และสมมติว่าเด็กอยู่ในเหตุการณ์ เพื่อกระตุ้นให้เด็กตอบคำถามชนิดปลายเปิด

จากพื้นฐานทางทฤษฎีของ Piaget Mead และ Kohlberg ทำให้ Selman (1980) กำหนดระดับของพัฒนาการการหยั่งลึกทางสังคมที่เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น และเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นรูปแบบพัฒนาการทางสติปัญญา ทางสังคม ที่มีความสมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่เคยมีมา (งามดา วนินทานนท์ และคณะ, 2529) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงระดับการหยั่งลึกทางสังคมตามทฤษฎีของ Selman

ระดับการหยั่งลึกทางสังคม	อายุ
ระดับ 0 การหยั่งลึกแบบไม่ตระหนักถึงความแตกต่าง และ ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง	3-6 ปี
ระดับ 1 การหยั่งลึกแบบตระหนักถึงความแตกต่าง และเข้าใจ ลักษณะที่เป็นนามธรรม	5-9 ปี
ระดับ 2 การหยั่งลึกแบบสะท้อนภาพของตนเองจากสายตาของ บุคคลที่ 2 และการเข้าใจซึ่งกันและกัน	7-12 ปี
ระดับ 3 การหยั่งลึกแบบมองด้วยสายตาของบุคคลที่ 3 และ การเข้าใจร่วมกัน	10-15 ปี
ระดับ 4 การหยั่งลึกแบบลึกซึ้ง และเข้าใจสัญลักษณ์ทางสังคม	12 ปี - วัยผู้ใหญ่

ที่มา : Selman, 1980. The growth of interpersonal understanding. อ้างถึงใน งามดา วนินทานนท์ และคณะ, 2529)

รูปแบบของการหยั่งลึกทางสังคม ได้พัฒนาไปสู่การศึกษา และพัฒนาความ เข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สำคัญ ในการศึกษาจริยธรรมทางสังคมของ เด็กวัยรุ่นตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (DeVries; Reese-Learnd and Morgan, 1991 ; DeVries and Zan, 1992; 1994; 1995; 1996; Zan, 1996)

การพัฒนาในระดับจริยธรรมทางสังคม ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ได้ใช้ทฤษฎีของ Selman ในการพัฒนารูปแบบการประเมินความเข้าใจระหว่างบุคคล และบัญญัติความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยนำแนวคิดพื้นฐานของสติปัญญา อารมณ์ และพฤติกรรมความสามารถทางสังคมเข้าด้วยกัน รูปแบบนี้ได้นำเอาระดับของการเข้าถึงทางสังคม ที่ถือว่าเป็นโครงสร้างที่ลึก (Deep structure) ของความเข้าใจที่สะท้อนถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมาใช้ในการประเมินความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในด้านการกระทำ และความเข้าใจระหว่างบุคคลที่สะท้อนถึงพฤติกรรมขณะที่มีปฏิสัมพันธ์

2.4 จริยธรรมทางสังคมของครูอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

DeVries ,Hancy and Zan (1991) ได้พัฒนาความเข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตามแนวคิดของ Selman เพื่อใช้ในการประเมินระดับจริยธรรมทางสังคม ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน (Negotiation Strategies : NS) แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ระดับ 0 กลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันโดยวิธีการวุ่นหรือใช้กำลัง ทางกาย ระดับ 1 กลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันโดยวิธีการออกคำสั่งให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ระดับ 2 กลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันโดยวิธีการงูใจหรือใช้ความร่วมมือ และระดับ 3 กลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันโดยคำนึงถึงความต้องการของตนเองและผู้อื่น

2. ด้านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน (Shared Experience : SE) แบ่งเป็น 4 ระดับคือ ระดับ 0 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันโดยการเลียนแบบ ระดับ 1 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันโดยแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม ระดับ 2 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันโดยการไตร่ตรองในความเหมือนทางความคิดหรือประสบการณ์ร่วมกัน และระดับ 3 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน โดยวิธีร่วมมือและเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน (DeVries and Zan ,1994)

ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาในระดับจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการประเมินระดับจริยธรรมทางสังคม ซึ่งสามารถสรุปการพัฒนาในระดับจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการพัฒนาในระดับจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน และด้านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

↑	ใช้กลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน ด้วยวิธีร่วมมือกัน โดยคำนึงถึงความต้องการของตนเองและบุคคลอื่น	การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระดับ 3 วัยผู้ใหญ่	การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน โดยการร่วมมือกันและเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน
พัฒนา	ใช้กลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน โดยใช้การงู้อใจ หรือใช้ความร่วมมือ	แลกเปลี่ยนผลประโยชน์กัน ระดับ 2 7-12 ปี	การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน โดยพิจารณาความเหมือนทางความคิด หรือประสบการณ์
ก	ใช้กลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน โดยการออกคำสั่งเพียงฝ่ายเดียว หรือปฏิบัติตามบุคคลอื่น	ใช้การออกคำสั่งฝ่ายเดียว ระดับ 1 5-9 ปี	การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน โดยแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม
↓	ใช้กลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน โดยใช้กำลังทางกาย วุฒิภาพ หรือหุนหันพลันแล่น	ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ระดับ 0 3-6 ปี	การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน โดยการเลียนแบบอย่างทันทีทันใด

ด้านกลวิธีการเจรจา แกนพัฒนาการของ ด้านแลกเปลี่ยน
 เพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน การหยั่งลึกทางสังคม ประสบการณ์ร่วมกัน

ที่มา : DeVries และ Zan , 1994. Moral classroom, moral children: Creating a constructivist atmosphere in early education. หน้า 34)

ทฤษฎีของ Piaget ทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรมของ Kohlberg และทฤษฎีการหยั่งลึกทางสังคมของ Selman ได้เป็นทฤษฎีพื้นฐานที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจจริยธรรมทางสังคมของครูอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การศึกษาค้นคว้า และวิจัย เพื่อพัฒนาการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ให้กับครูอนุบาลในปัจจุบัน

2.5 บรรยากาศที่ส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

DeVries (1994) ได้ศึกษาและวิจัยการจัดการศึกษาตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยการขยายแนวคิดของ Piaget และ Dewey มาสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน DeVries มองความสำคัญของบรรยากาศที่เป็นจริยธรรมทางสังคม (Sociomoral Atmosphere) โดยให้บรรยากาศที่เป็นจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (The Constructivist Sociomoral Atmosphere) เป็นหลักการข้อแรกในการจัดการศึกษาตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

บรรยากาศที่เป็นจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (The Constructivist Sociomoral Atmosphere) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งหมดในชั้นเรียน ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อน ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับนักการศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับกฎเกณฑ์ของชั้นเรียน โดยที่การเคารพซึ่งกันและกัน และความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ และการกระทำจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (DeVries and Zan 1996)

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศที่เป็นจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ทำได้โดยดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียนดังนี้คือ

1. การแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Conflict Resolution) ครูจะใช้เวลาขัดแย้งในชั้นเรียนมาเป็นโอกาสของการเรียนรู้ ด้วยการให้เด็กเป็นผู้แก้ปัญหา ครูยอมรับความขัดแย้งเป็นของเด็ก และเชื่อในความสามารถของเด็กว่าสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งของตัวเองได้
2. การเสนอ และการตัดสินใจเลือกกฎเกณฑ์ และข้อตกลง (Rule Making and Ecision Making) DeVries กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของสมาชิกในชั้นเรียน เป็นลักษณะเฉพาะอีกอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยครูส่งเสริมให้เด็กเสนอความคิดในการตั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของชั้นเรียน ให้เด็กอธิบายเหตุผลที่เด็กเสนอกฎเกณฑ์ และส่งเสริมให้เด็กตัดสินใจเลือกกฎเกณฑ์ที่จะปฏิบัติในชั้นเรียน
3. การลงคะแนน (Voting) DeVries จัดให้เด็กลงคะแนนเลือกกฎเกณฑ์ที่เด็ก ๆ ได้เสนอ เพราะมองว่าการให้เด็ก ได้ลงคะแนนเป็นกระบวนการของการปกครองตนเอง เป็นการนำไปสู่การที่เด็กจะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์โดยที่ครูไม่ต้องคอยควบคุมหรือบังคับ และเป็นการส่งเสริมการเขียนและการอ่านของเด็กในระหว่างการลงคะแนนด้วย

4. การอภิปรายทางสังคมและทางจริยธรรม (Social and Moral Discussion) เป็น การอภิปรายเรื่องราวที่ไม่มีการแก้ปัญหาคัดค้าน เพราะสามารถคิดได้หลายแง่หลายมุม เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กคิดอย่างมีเหตุผล ช่วยให้เด็กคิดถึงความรู้สึกของผู้อื่น และช่วยให้เด็ก เข้าใจความคิด และความรู้สึกของผู้อื่น

5. การให้เด็กได้เลือกการปฏิบัติตามวินัยอย่างให้ความร่วมมือ (Cooperative Alternative to Discipline) เป็นการให้เด็กเลือกปฏิบัติตามวินัย โดยให้เด็กมีทางเลือกที่จะปฏิบัติ อย่างให้ความร่วมมือ

การเสริมสร้างบรรยากาศที่เป็นจริยธรรมทางสังคมเกิดขึ้นในทุกๆกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็น ชั่วโมงกิจกรรม ชั่วโมงทำความสะอาด เวลาอาหารกลางวัน เวลาการพักผ่อน กิจกรรมกลุ่มเล็ก กิจกรรมกลุ่มใหญ่ หรือแม้แต่การเรียนวิชาการ ครูก็สามารถกระตุ้น หรือสร้างบรรยากาศที่เป็น จริยธรรมทางสังคมให้เกิดขึ้น ได้ตลอดเวลา (DeVries and Zan , 1994)

แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ จึงให้ความสำคัญกับบทบาทของครูเป็นอย่างยิ่ง ในการสร้าง บรรยากาศที่เป็นจริยธรรมทางสังคมในชั้นเรียน ซึ่งบทบาทสำคัญของครูคอนสตรัคติวิสต์ ที่จะ ก่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นจริยธรรมทางสังคมที่สำคัญ คือ

1. การร่วมมือกับเด็ก

- เข้าใจในเหตุผลของเด็ก
- ช่วยให้เด็กสร้างสิ่งต่างๆ และความรู้ด้วยตนเอง

2 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเด็ก

- สนับสนุนการสร้างความสมดุลทางอารมณ์ และความสามารถในการแก้ปัญหา
 - สนับสนุนการสร้าง ความเข้าใจระหว่างบุคคล
- นอกจากนั้นบทบาทในการดำเนินกิจกรรมของครู ที่จะส่งเสริมบรรยากาศ

จริยธรรมทางสังคม ในชั้นเรียน มีดังนี้

1.การเร้าหรือกระตุ้นความเข้าใจของเด็ก

- 1.1 แนะนำวิธีการที่เป็นไปได้
- 1.2 ดำเนินการอภิปรายถึงความคิดของเด็ก

2. การปล่อยให้เด็กมีโอกาสเลือกทำกิจกรรม

3. การส่งเสริมการควบคุมตนเองและความร่วมมือทางสังคม

- 3.1 ให้เด็กขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

3.2 สนับสนุนให้มีการเจรจาต่อรอง

3.3 สนับสนุนให้มั่งง่เป็นประสพการณ้

3.4 การสร้างให้เกิดความซ้ดหุ่่นในการเคลื่อนย้ายกิจกรรม

อาจกล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาระดับจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เป็นการพัฒนารูปแบบการประเมีนความเข้าใจระหว่างบุคคล และบัญญัติความเข้าใจความสัมพันธ้ระหว่างบุคคล โดยนำแนวคิดพื้นฐานของสติปัญญา อารมณ้ และพฤติกรรมความสามารถทางสังคมเข้าด้วยกัน รูปแบบนี้ได้น้บอาระดับของการยังถึกทางสังคม ที่ถึอว่าเป็นโครงสร้างที่ถึก (Deep Structure) ของความเข้าใจที่สะท้อนถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มาใช้ในการประเมีนความเข้าใจความสัมพันธ้ระหว่างบุคคล ในด้านการกระทำ และความเข้าใจระหว่างบุคคลที่สะท้อนถึงพฤติกรรมขณะที่มีปฏิสัมพันธ์

ตอนที่ 3 แนวคิดทางการศึกษาของ Kohlberg and Meyer

แนวคิดของ Kohlberg และ Meyer (1972 อ้างถึงใน Sylvia and Marry 1994) ถึ่เกี่ยวกับการจัดโครงสร้างของแนวคิดทางการศึกษาที่สะท้อนมาจากจิตวิทยาการศึกษา 3 กลุ่ม คือ กลุ่มโรแมนติกนิย (Romanticism) กลุ่มพฤติกรรมนิย (Cultural Transmission) และกลุ่มปฏิสัมพันธ์นิย (Cognitive Developmental) กลุ่มแนวคิดเหล่านี้มาจากความเชื่อขององค้ประกอบการเรีนรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่การนิยามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา การปฏิบัติ และการประเมีนผลทางการศึกษาที่ แตกต่างกันอันจะมีผลต่อบทบาทของครูในด้านการมีปฏิสัมพันธ์และการปฏิบัติต่อเด็ก ตลอดจนหลักสูตรและการสอนที่แตกต่างกันด้วย

แนวคิดทั้ง 3 กลุ่มจากแนวคิดของ Kohlberg และ Meyer สะท้อนความเชื่อถึ่เกี่ยวกับ การศึกษาและพัฒนาเด็กดังนี้

1. แนวคิดแบบโรแมนติกนิย (Romanticism) มีความเชื่อถึ่เกี่ยวกับเด็กว่าเด็กจะพัฒนาไปตามวุฒิภาวะ รูปแบบการเจริญเติบโตจะเป็นขั้นตอนที่ม้ถึาคับแน่นอนและได้กำหนดไว้แล้ว พัฒนาการจะเกิดก่อนการเรีนรู้ เมื่อเด็กมีความพร้อมทางวุฒิภาวะแล้วเขาจะเกิดการเรีนรู้ด้วยตนเอง

2. แนวคิดแบบพฤติกรรมนิย (Cultural Transmission) มีความเชื่อถึ่ว่าความรู้เป็นผลมาจากข้อมูลถึ่เด็กได้รับเข้ามาจากภายนอกบุคคล การเรีนรู้จะได้รับอิทธิพลมาจากการเลียนแบบ การลงโทษ การให้รางวัล และการฝึกซ้ำๆ

3. แนวคิดแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Cognitive Developmental) มีความเชื่อว่ ความรู้ต่างๆ เกิดจากการสร้างความรู้ภายในตัวบุคคล โดยผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่ได้รับการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมและสังคมภายนอกมากกว่าที่จะเกิดขึ้นเองตามวุฒิภาวะ หรือ การเรียนรู้โดยตรงจากสิ่งแวดล้อม

รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบก็มีแนวคิดเป็นของตัวเอง ซึ่งแต่ละแนวคิดทำให้การจัดการศึกษามแตกต่างกัน เช่น การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้ การจัดพฤติกรรม การเตรียมบทเรียนและหลักสูตร การประเมินผล

Kohlberg and Mayer (1972) ได้แบ่งรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. วุฒิกาวะนิยม (Romanticism) เป็นแนวความคิดที่ได้รับการผลักดันจากนักจิตวิทยาในเรื่องของวุฒิภาวะ โดยรูปแบบการศึกษานี้มีความเชื่อว่า การเรียนรู้ของเด็กจะเกิดขึ้นได้ตามวุฒิภาวะ โดยครูจะต้องจัดบรรยากาศให้อบอุ่นในระหว่างครูกับเด็ก เด็กก็สามารถที่จะเรียนรู้ได้ เปรียบเสมือนคนไม่ได้อาหารที่เพียงพอก็สามารถเจริญงอกงามได้ ครูจะเห็นคุณค่าในตัวเด็กมากจนครูไม่เข้าไปถาม ให้ข้อมูล หรือข้อเสนอแนะต่างๆ ในการจัดหรือสร้างประสบการณ์ให้เด็ก

2. ทฤษฎีการนิย (Cultural Transmission) เป็นแนวความคิดให้ความสำคัญกับครู โดยครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก เด็กจะต้องเรียนรู้จากผู้ใหญ่ โดยละทิ้งความสนใจ และจุดประสงค์ของตนเองไป ความรู้ที่ได้จะต้องเป็นความรู้ที่ผู้ใหญ่เห็นว่ามีค่าสำคัญ โดยครูจะไม่สนใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รูปแบบนี้มีหลักสูตรที่กำหนดไว้ล่วงหน้า การเรียนการสอนเป็นแบบท่องจำ จะสอนเป็นกลุ่มใหญ่ ใช้กฎระเบียบในการบังคับกับเด็ก และไม่มีการสอนเป็นรายบุคคล

3. พัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Developmental) ในการจัดการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้เด็กได้ร่วมคิดอย่างมีเหตุผลในการทำกิจกรรม ทำให้เด็กเกิดความสามารถในการปฏิบัติ ครูจะต้องสร้างสถานการณ์ในการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาของเด็ก และช่วยกันผลักดันให้เด็กก้าวหน้าไปสู่การคิด ในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งแนวคิดที่ใช้รูปแบบการจัดการศึกษาแบบนี้คือ Constructivism วิธีการสอนของครูจะต้องท้าทายสติปัญญา และทำให้เด็กได้รวบรวมประสบการณ์ประสานความรู้ที่เรียนใหม่เข้ากับความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วหรือ

ความรู้ที่เข้าใจแล้ว ครูไม่เพียงแต่เป็นผู้แสวงหาความรู้เท่านั้นครูจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความรู้ที่เรขรู้มาโดยที่ความรู้เหล่านั้นจะต้องมีความหมายและมีคุณค่าต่อตัวเด็ก

ตอนที่ 4 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย

เด็กวัยอนุบาลศึกษาเป็นวัยที่สำคัญที่สุดต่อการเรียนรู้และพัฒนาทุกด้านเพราะเป็นที่ยอมรับทางด้านวิชาการแล้วว่า วัยนี้เป็นวัยที่เหมาะสมกับการวางพื้นฐานของการพัฒนาทุกด้านให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล ทั้งทางร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา ฉะนั้นเด็กที่ไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์ที่เหมาะสมจึงเป็นเด็กที่ด้อยโอกาสและมีผลทำให้การเรียนรู้ในระยะต่อไปไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นการจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาจึงควรมุ่งเน้นให้เด็กได้มีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์จิตใจ และสติปัญญา ครูจะต้องเข้าใจว่าพัฒนาการทั้ง 4 ด้านมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน และมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่ว่า การส่งเสริมหรือสกัดกั้นพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่ง ย่อมทำให้เกิดผลดี หรือผลกระทบต่อการพัฒนาการด้านอื่นๆด้วย (ชูติ ช่วชเอื้อ, 2533)

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กระดับอนุบาลศึกษา ในปัจจุบันมีรูปแบบแตกต่าง ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กและจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา สำหรับเด็กวัยนี้ ดังที่ อุดมถักษ์ กุณพิจิตร (2531) ได้เสนอความคิดเห็นเรื่องการจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาไว้ว่า ในปัจจุบันนี้มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ค่อนข้างแตกต่างกัน ตั้งแต่แนวการจัดการชนิดที่มีแบบแผนชัดเจน บรรยากาศการเรียนการสอนค่อนข้างเข้มงวด ไปถึงแนวการจัดการเรียนการสอนที่ไม่มีหลักสูตรแน่นอน มีบรรยากาศที่ปล่อยปละเป็นอิสระ

โรงเรียนอนุบาลแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆคือ

1. โรงเรียนอนุบาลของรัฐ แบ่งเป็น 2 ประเภทอีกคือ

โรงเรียนอนุบาลของรัฐที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการมีหลายหน่วยงานรับผิดชอบ ส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานครและในทุกจังหวัดมักอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แต่ส่วนที่จัดเป็นโรงเรียนสาธิตอนุบาลของวิทยาลัยครูนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของกรมการฝึกหัดครู โรงเรียนอนุบาลเหล่านี้รับเด็กอายุ 4-6 ปี เข้ารับการอบรมเลี้ยงดู เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตพัฒนาทั้งกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาและเตรียมเด็กเพื่อศึกษาในชั้นสูงต่อไป ในปัจจุบันโรงเรียนเหล่านี้ต่างมีแนวโน้มที่จะทำการทดลองการสอนและวิจัยเกี่ยวกับเด็ก ผู้บริหารงานโรงเรียนอนุบาลและครูผู้สอนส่วนมากสำเร็จวิชาอนุบาลและเด็กเล็ก

โรงเรียนอนุบาลของรัฐ อยู่ในความดูแลของทบวงมหาวิทยาลัยหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือมหาวิทยาลัยซึ่งจัดโรงเรียนอนุบาลภาครัฐขึ้น เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้จัดขึ้นเพื่อใช้สำหรับทดลองวิธีการสอนและวิจัยเกี่ยวกับเด็ก รับเด็กชายหญิงอายุ 3 ขวบครึ่ง- 6 ขวบ เข้ารับการอบรมเลี้ยงดูให้ถูกต้องตามหลักพัฒนาการ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนได้รับการศึกษาระดับปริญญาทางการศึกษา

2. โรงเรียนอนุบาลของเอกชน อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เอกชนเป็นผู้รับผิดชอบ รับเด็กชายหญิงอายุ 3-6 ขวบ เข้าเรียนเพื่ออบรมเลี้ยงดูให้พัฒนาทั้งกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนนั้น ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนอนุบาลเอกชนต้องได้รับการอบรมวิชาอนุบาลและเด็กเล็กหรือได้รับการศึกษาวิชาอนุบาล

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติ (2535) ยังได้กล่าวถึงหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัย กรมการพัฒนาชุมชน กรมประชาสงเคราะห์ เป็นต้น

ลักษณะการดำเนินงานของสถานปฐมวัยศึกษาในขณะนี้ จะมี 3 ลักษณะ คือ

1. มุ่งเตรียมความพร้อมเด็กทางด้านวิชาการ ได้แก่ การอ่าน การเขียน และการเรียนรู้จำนวน
2. ชีตหลักการให้เด็กเรียนรู้ทางสังคม การปล่อยให้เด็กเล่นอย่างเสรี และการดูแลทางด้านสุขภาพอนามัย
3. เตรียมประสบการณ์ให้เด็กได้มีพัฒนาการครบทุกด้าน คือ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ไม่เน้นการอ่านและการเขียน

อุดมการณ์ กุณพิจิตร (2531) เสนอแนวทางการจัดการศึกษาระดับอนุบาลไว้ดังนี้

1. การจัดหลักสูตร จะต้องคำนึงถึงความครอบคลุมถึงพัฒนาการของเด็กทุกๆด้าน โดยใช้หลักการเรียนรู้จากกิจกรรมบูรณาการหลักสูตร จึงจะต้องมีการวางแผนที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นที่ครูจะปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มเด็ก โดยตัวครูจะต้องรู้จักการสังเกตและการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจของเด็กว่ามีความก้าวหน้าหรือพัฒนาการอย่างไร และจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกัน หลักสูตรที่ใช้กันอยู่ทั่วไปเป็นเพียงแนวทางที่เราจะนำไปปรับใช้เท่านั้น ไม่จำเป็นที่เด็กทุกคนทุกกลุ่มอายุจะต้องเป็นไปตามแนวทั้งหมด จะต้องปรับให้เหมาะสมแก่เด็กแต่ละภูมิภาค แต่ละวัย การวางแผนหลักสูตร ครูต้องเน้นกระบวนการเรียนรู้ ที่เกิดจากที่ครูเตรียมสภาพแวดล้อมให้แก่เด็ก และเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยการสำรวจ ทดลอง

คิดค้นและ การเล่น อุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ของเด็กควรจะเป็นสื่อที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมเหมาะสมกับระดับของเด็ก เด็กจะเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากสื่อที่เป็นของจริง เป็นรูปธรรมในระดับที่เด็กจะเข้าใจได้ก่อนที่จะเรียนรู้เรื่องนามธรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เรียนรู้จากสิ่งง่าย ๆ ไปหาสิ่งที่ยาก จากสิ่งที่รู้แล้ว ไปหาสิ่งที่สลับซับซ้อน และยัง ไม่รู้ หลักสูตรควรวีคหุ่่นในการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็ก และมีกิจกรรมพิเศษเหมาะสมกับเด็กในแต่ละกลุ่ม

2. บทบาทของครู จะต้องเป็นผู้เตรียมกิจกรรมที่หลากหลาย ทำทาทความสามารดและความสนใจของเด็ก เด็กเล็กๆชอบกิจกรรมที่ทำทาทความสนใจของตนเอง ไม่ง่ายหรือยากเกินไป ครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ ต้องรู้ทุกอย่างรวมทั้งการผลิตสื่อเพื่อสนองความต้องการของเด็กด้วย

3. สื่อ วัสดุอุปกรณ์จะต้องเปิดกว้าง ดึงเอาวัฒนธรรมต่างๆ เข้ามาผสมผสานโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ

4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก จะต้องเต็มไปด้วยความรักความอบอุ่น การสัมผัสและสัมผัส ผู้ใหญ่ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยคิดค่อด้วยวิธีต่างๆ ให้เด็กได้เข้ามาใกล้ตัว ส่งเสริมความสำเร็จในการทำกิจกรรม ให้ความสนใจ ให้กำลังใจ กระตุ้นเด็กโดยวิธีต่างๆ โดยการผสมผสานวิธีการหลายๆวิธี ทั้งโดยการใช้คำพูด ให้เด็กลองผิดลองถูกด้วยตนเอง เพื่อให้ได้คำตอบหรือแนวทางที่จะเป็นคำตอบ ครูจะต้องกระตุ้นให้เด็ก ได้ฝึกความรับผิดชอบ และมีระเบียบวินัยในตนเอง

5. ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน เป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งในการจัดการศึกษาปฐมวัย มีงานวิจัยมากมายพบว่า ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญมากและมีบทบาทที่สำคัญในการเรียนรู้ของเด็กในโรงเรียน เราควรจะให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมหรือกระตุ้น หรือส่งเสริมให้พ่อแม่ เข้ามาสู่การเรียนการสอนในห้องเรียน จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง จัดประชุมหรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ

6. การประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเรื่องสำคัญมาก ในขณะนี้ได้ให้ความสำคัญมาก เพราะต้องการให้เด็ก เข้านเรียนต่อชั้นประถมปีที่หนึ่ง โดยการสอบ เน้นการเขียน การบวกเลข และความจำ โดยใช้จำประโยคภาษาอังกฤษต่างๆ โดยที่ตัวเด็กเองก็ไม่เข้าใจว่าจะเอาไปใช้ตอนไหนอย่างไร หมายความว่าอะไร การประเมินผลเด็กที่สำคัญที่สุดที่เราควรจะใช้คือ วิธีสังเกต หรือ การสอบถามเด็ก มากกว่าการทดสอบเด็กด้วยกระดาษและคินสอ

7. คุณภาพของครูหรือครูที่เลี้ยงในระดับปฐมวัย เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ต้องให้ความสนใจ ครูควรจะเป็นคนที่ได้รับการอบรม มีความรู้ทางด้านอนุบาลจริงๆ หรือหากได้เรียนทฤษฎีมาแล้ว ครูควรได้รับประสบการณ์การทำงานกับเด็กมาก่อนด้วย

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในระดับอนุบาล ในปัจจุบันมีรูปแบบแตกต่างกันหลายรูปแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กและจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้

ตอนที่ 5 บทบาทการสอน

1. ความหมายของการสอน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 (2493 อ้างถึงใน สมบัติ แสงรุ่งเรือง, 2524) การสอน คือ การบอกวิชาความรู้ให้ การแสดงให้เข้าใจ ให้อรรถ วิชา เริ่มฝึกหัด เช่น สอนพูดหรือสอนเดิน เป็นต้น การเริ่ม เช่น ดินไม้สอนเป็นลูกคือเริ่มจะมีลูกนั่นเอง

สมบัติ แสงรุ่งเรือง (2524) กล่าวว่า การสอนเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ส่งเสริมหรือช่วยผู้เรียนเกิดความสนใจ มองเห็นคุณค่าของสิ่งที่จะเรียน ตั้งใจมีความมานะบากบั่น ต่อผู้ดีมีคุณในลักษณะต่าง ๆ จนเกิดการเรียนรู้ในที่สุด การสอนเป็นทั้งเหตุและหนทางนำไปสู่ผลคือ การเรียนรู้ ในสมัยก่อนการสอนมุ่งให้วิชาความรู้ด้านวิชาการ กล่าวคือมุ่งฝึกอบรมด้านสติปัญญาเป็นส่วนใหญ่ถึงที่จะสอนและวิธีการสอนขึ้นอยู่กับความเห็นของครูแต่ฝ่ายเดียว ครูเห็นว่าดีหรือเหมาะสมก็นำมาสอนหรือถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน การเรียนก็จะมุ่งแต่ให้จดจำได้ ครูคือผู้บอก

แต่การสอนในปัจจุบันมุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้มีสัดส่วนตามความต้องการของเอกลักษณ์บุคคลและสังคม ในส่วนที่เป็นพัฒนาการของเอกลักษณ์บุคคล ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย (Physical) การรู้คิด (Mental) อารมณ์ (Emotional) และสังคม (Social)

Mursell (1954) กล่าวว่า การสอน คือ การกระทำอันก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความหมาย

วิธีสอนของครูถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ความมุ่งหมายของการศึกษากลายเป็นความจริงขึ้นมาได้ ดังที่มีผู้กล่าวถึงความสำคัญและความหมายของวิธีสอนไว้ดังนี้

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (อ้างถึงใน สมบัติ แสงรุ่งเรือง, 2535) กล่าวว่า วิธีสอนเป็นกระบวนการที่ทำให้จุดประสงค์หรือความมุ่งหมายของการศึกษาปรากฏผลขึ้นมาได้ ฉะนั้นวิธีสอนจึงเปรียบเสมือนการเชื่อมโยงวัตถุประสงค์กับผลให้ต่อเนื่องกัน

วาริ ธีระจิตร (2530 อ้างถึงใน สมบัติ แสงรุ่งเรือง, 2535) ให้ความหมายของวิธีสอนว่า วิธีสอนคือการจัดกิจกรรมแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาไปในทางที่พึงปรารถนา

Clark and Starr (อ้างถึงในสมบัติ แสงรุ่งเรือง, 2535) ได้อธิบายความหมายของวิธีสอนว่า หมายถึงการที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการใช้เทคนิคการสอน เนื้อหาวิชาและสื่อการสอน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการสอน

สุทิน บุญชูวงศ์ (2535) กล่าวว่า วิธีสอนหมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้สอนนักเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพในด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านเจตคติ และด้านทักษะ

สมบัติ แสงรุ่งเรือง (2524) กล่าวว่า การสอน (Teaching) ต่างกับวิธีสอน (Method of Teaching) ตรงที่วิธีสอนจะเน้นลำดับขั้นตอนของการสอน

2. รูปแบบการสอน

การสอนในปัจจุบันนี้ มีหลายรูปแบบ ซึ่งในแต่ละรูปแบบก็มีลักษณะ และวิธีการสอนที่แตกต่างกัน

สมบัติ แสงรุ่งเรือง (2524) ได้แบ่งการสอนออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การสอนแบบยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center Pattern) ซึ่งได้แก่ การสอนที่ครูวางแผนการเรียนตามความคิดคำนึงและความต้องการของครู แล้วดำเนินการสอนตามนั้น การสอนมุ่งเนื้อหาเป็นสำคัญ วิธีสอนที่จัดเข้าอยู่ในการสอนแบบนี้ ได้แก่ วิธีสอนแบบปาฐกถา เป็นต้น

2. การสอนแบบยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Pupil-Center Pattern) ซึ่งได้แก่ การสอนที่ถือหลักความพร้อม ความสนใจ ความต้องการ ความแตกต่างระหว่างบุคคล การลงมือกระทำ หรือมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้เรียน การสอนแบบนี้เกิดขึ้นจากปฏิกิริยาต่อต้าน

การสอนแบบยึดครูเป็นศูนย์กลาง ผู้ที่มีบทบาทมากคนหนึ่ง ได้แก่ Dewey (ประมาณ พ.ศ. 2463) ส่วนคนอื่น ๆ ก็มีส่วนร่วมที่เน้นความสำคัญต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การสอนดีขึ้น เช่น ด้านความสนใจของนักเรียน การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงกิจกรรมการเรียน การเลือกเนื้อหาวิชาและการจัดหลักสูตร เป็นต้น วิธีสอนที่จัดเข้าอยู่ในการสอนประเภทนี้ ได้แก่ วิธีสอนแบบห้องปฏิบัติการ วิธีสอนแบบโครงการ วิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่ม วิธีสอนเป็นรายบุคคล เป็นต้น

สุทิน บุญชูวงศ์ (2535) ได้จัดประเภทของการสอนตามลักษณะเฉพาะได้ 2 แบบ คือ

1. วิธีสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered Method) ได้แก่ วิธีสอนที่ครูเป็นผู้สอน ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ เช่น ครูจะเป็นผู้ตั้งจุดมุ่งหมาย ควบคุมเนื้อหา จัดกิจกรรม และวัดผล เป็นต้น วิธีสอนแบบนี้ได้แก่วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนโดยการทบทวน

2. วิธีสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Pupil-Centered Method) ได้แก่ วิธีสอนที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้วางแผนบทเรียน ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้ ครูเป็นเพียงผู้แนะนำไปสู่การค้นคว้า แนะนำสื่อการเรียนจนนักเรียนได้ความรู้ด้วยตนเองได้แก่ วิธีสอนแบบทดลอง วิธีสอนแบบโครงการ วิธีสอนแบบศูนย์การเรียน วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน วิธีสอนแบ่งกลุ่มทำงาน วิธีสอนแบบอภิปราย วิธีสอนแบบหน่วย วิธีสอนแบบอุปนัย วิธีสอนแบบนิรนัย วิธีสอนแบบแสดงบทบาท วิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์

3 ความสัมพันธ์ระหว่างการสอนกับหลักสูตร

สมบัติ แสงรุ่งเรือง (2524) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 2 นัย คือ ความหมายอย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง

ในความหมายอย่างแคบ หลักสูตร หมายถึง ราชวิชาที่กำหนดให้เรียนเพื่อออกประกาศนียบัตรหรือเพื่อรับรองคุณสมบัติในการประกอบอาชีพ หรือเรียนต่อ

ในความหมายอย่างกว้าง หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหลายทั้งมวลที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียนเพื่อเขาจะได้เกิดการเรียนรู้ ฉะนั้นโดยความหมายตามนัยนี้กิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนกระทำ หรือ มีส่วนร่วมกระทำแล้วเกิดการเรียนรู้ ก็ถือว่าเป็นส่วนประกอบของหลักสูตรทั้งสิ้น ไม่จำเป็นว่ากิจกรรมเหล่านั้นจะต้องเป็นการเรียนการสอนในห้องเรียน

แต่อย่างเดียว กิจกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วรวมทั้งการจัดการแข่งขันกีฬา การจัดชุมนุม การพัฒนาโรงเรียน การปฐมนิเทศสาธารณประโยชน์ การจัดการแสดงหรือนิทรรศการต่าง ๆ เป็นต้น ข้อมเป็นส่วนประกอบของหลักสูตร

โดยทั่วไปแล้วถือว่าหลักสูตร คือ ข้อกำหนดที่ว่าด้วย จุดหมาย แนวทาง วิธีการ และ เนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

โครงสร้างของหลักสูตร คือ แนวความคิดที่ได้ตกลงกันว่าจะมีการปฏิบัติดำเนินงาน เพื่อให้นักเรียนได้รับการศึกษาเล่าเรียนตรงตามความต้องการของคนส่วนใหญ่ในปัจจุบัน หลักสูตร ประกอบด้วย

1. จุดหมาย
2. เนื้อหา
3. การเรียน การสอน
4. วัสดุและอุปกรณ์
5. การวัดและประเมินผล

จุดหมายของหลักสูตร จุดหมาย (Aim) ของหลักสูตรได้มาจากแผนหรือโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น จุดหมายของหลักสูตรจะมีส่วนสัมพันธ์กับเป้าประสงค์ (Goal) ของการศึกษา จุดหมายของหลักสูตรจะมองเห็นเข้าใจง่ายกว่าเป้าประสงค์ของการศึกษา โดยทั่วไปในหนังสือหลักสูตร จะมีจุดหมายของหลักสูตรไว้

เนื้อหา (Content) เนื้อหาสาระที่เรียนที่สอนนั้นแบ่งได้เป็นภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ซึ่งเมื่อพิจารณากันแล้วอาจจะกล่าวได้ว่าสามารถแบ่งเป็นวิสัยได้ 3 วิสัย คือ ประชานวิสัย (Cognitive Domain), วิชาวิสัย (Affective domain) และจลนวิสัย (Psychomotor Domain) มีบางแห่งเรียกว่าพุทธปริเขต จิตตปริเขต และพลังทักษะปริเขต

ประชานวิสัย ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ การประยุกต์ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการวัดผล

วิชาวิสัย ได้แก่ การตั้งใจรับความรู้สึก อารมณ์ การประเมินคุณค่า เจตคติ การสร้างมโนภาพ ความซาบซึ้ง ความรัก ความกล้าหาญ การจรรยาบรรณ เป็นต้น

จลนวิสัย ได้แก่ การกระทำที่ใช้พลังงาน และกล้ามเนื้อ

การสอนกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ (Learning) และการสอน (Teaching) เป็นกิจกรรมของนักเรียนและครูตามลำดับอันจะทำให้บรรลุถึงจุดหมายของหลักสูตรได้

การสอน (Teaching) เป็นกิจกรรมของครูที่มุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้ การเรียนรู้จึงเป็นจุดหมายปลายทางของการสอน การสอนที่มีระเบียบระบบเฉพาะเรียกว่า วิธีสอน (Method of Teaching)

วัสดุและอุปกรณ์ (Materials and Aids) เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน เช่น กระดานดำ ชอล์ก หนังสือแบบเรียน หนังสือแบบฝึกหัดใสทัศนูปกรณ์ เป็นต้น

การวัดและประเมินผล (Measurement and Evaluation) การวัดและประเมินผล มีจุดประสงค์เพื่อตัดสินความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนักเรียนและเพื่อให้ทราบผลการเรียนการสอนว่ามีข้อบกพร่องอย่างไรบ้าง จะได้นำมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการเรียนการสอนให้ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สมบัติ แสงรุ่งเรือง, 2524)

สมบัติ แสงรุ่งเรือง (2524) กล่าวว่า การสอนหรือวิธีสอนนั้น เป็นส่วนหนึ่งของ หลักสูตรในการสอน ผู้สอนคือครู มีความจำเป็นต้องอิงหรือยึดหลักสูตรเป็นแนวทางไม่ใช่สอนตามความพอใจนี่อะไรก็ได้ก็สอน การสอนตามแบบเรียนที่มีผู้เขียนขึ้นจำหน่าานั้น ไม่ใช่เป็นการสอนตามหลักสูตร แม้ว้นแบบเรียนนั้น ๆ จะเขียนบอกไว้ว่า “ตรงตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ” หรือตรงตามหลักสูตรของใครก็ตาม เพราะแบบเรียนมิใช่หลักสูตร แต่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ครูจึงไม่ควรจะคิดแบบเรียนเล่มใดเล่มหนึ่งจนเกินไป ควรได้ศึกษารายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น การที่ผู้สอนจำเป็นต้องยึดหรืออิงหลักสูตรเนื่องจาก

1. หลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษา เป็นแผนของการจัดการศึกษาที่มีจุดหมาย มีเนื้อหา กรรมวิธีดำเนินงาน เครื่องมือในการดำเนินงานและการวัดผล
2. หลักสูตรเป็นพิมพ์เขียว (Blue Print) ในอาชีพการทำงานของครู เพราะกิจกรรมหลักในอาชีพครูคือการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ครูจะสอนอะไร อย่างไร เพื่อเป้าหมายใด เมื่อใด มากน้อยเพียงใด และอื่น ๆ ซ่อมต้องมีแบบมีแนวเหมือนกับช่างหรือสถาปนิกจะทำงาน เขาจะต้องมีแบบที่เรียกว่า พิมพ์เขียว
3. หลักสูตรเป็นเกณฑ์ของการศึกษาระดับต่าง ๆ สำหรับใช้ในการประเมินผลการศึกษาของประเทศซึ่งเป็นประโยชน์ในการวางแผนการศึกษาต่อไป
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์สำหรับประเมินผลของการสอนของครู

4. ความสัมพันธ์ของปรัชญาการศึกษา หลักสูตร และการสอน

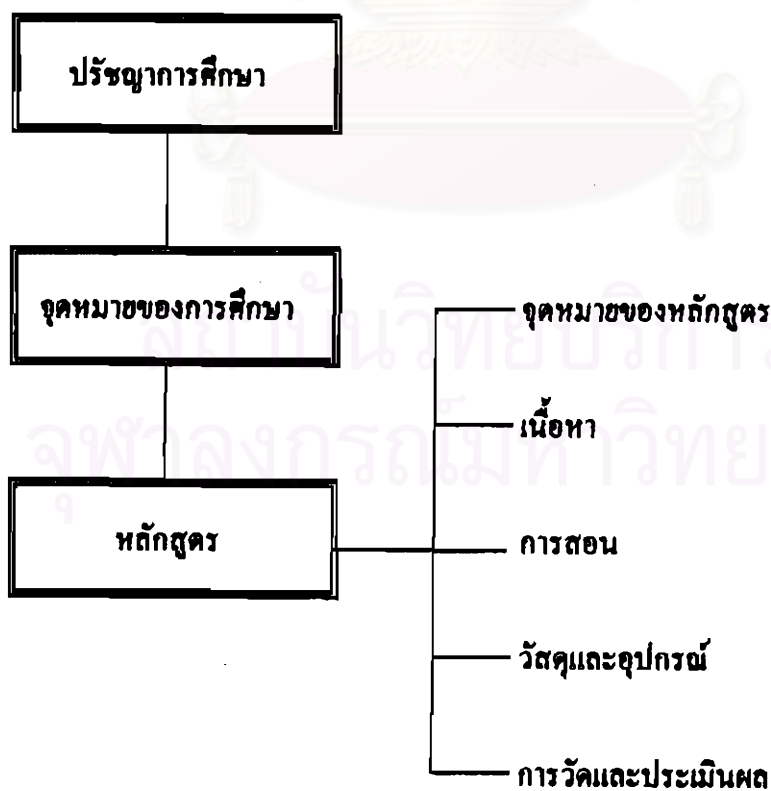
ปรัชญาการศึกษา คือ ประมวลความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับการศึกษาซึ่งใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดผลตามจุดหมายของการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ (สมบัติ แสงรุ่งเรือง , 2524)

ปรัชญาการศึกษาของแต่ละยุคแต่ละสมัยย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของสังคม ปรัชญาเป็นข้อความที่เป็นปรัชญา (Philosophical Statement) ที่ใช้เป็นแนวในการดำเนินการหรือจัดการเกี่ยวกับการศึกษา เช่น การศึกษาคือความจริงองงาม การศึกษาคือชีวิต หรือ การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม เป็นต้น

ปรัชญาการศึกษาหรือแนวคิดทางการศึกษาก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มีผลต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมและการปฏิบัติของครูต่อเด็ก ปรัชญาการศึกษามีผลต่อการจัดการศึกษาในด้านต่างๆ ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา การเลือกและการจัดเนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรม การสอน การบริหารโรงเรียน การจัดชั้นเรียน ตลอดจนการวัดและประเมินผล (สุทิน บุญชูวงศ์ , 2535)

ความสัมพันธ์ของปรัชญาการศึกษา หลักสูตร และการสอนอาจเขียนเป็นแผนภาพ (Diagram) ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของปรัชญาการศึกษา หลักสูตร และการสอน

5. บทบาทการสอน

การสอนก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ครูควรมีบทบาทการสอนเด็กดังนี้

1. มีการสั่งสอนให้เรียนด้วยการกระทำ เป็นการเรียนที่นักเรียนได้ลงมือกระทำ จึงเป็นการเรียนที่ให้ประสบการณ์ที่มีความหมาย

2. มีการส่งเสริมนักเรียนให้เรียนด้วยการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นการเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทั้งยังฝึกให้รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. มีการตอบสนองความต้องการของนักเรียน เป็นการเรียนที่นักเรียนเรียนด้วยความสุข สนใจและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่างๆ

4. มีการสอนให้สัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนกับวิชาอื่นๆ ในหลักสูตรเป็นอย่างดี เช่น สอนสังคมศึกษา ก็สอนให้สัมพันธ์กับวิชาภาษาไทย หรือวิชาอื่นๆ เป็นต้น

5. มีการใช้สื่อการสอน ได้แก่ สื่อการจำพวกโสตทัศนวัสดุต่างๆ เพื่อเร้าความสนใจ หรือช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายด้วย

6. มีกิจกรรมให้นักเรียนทำหลายอย่าง เพื่อเร้าความสนใจของนักเรียนและช่วยให้นักเรียนสนุกสนานในการเรียน เช่น การสอนกลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ เรื่องการคอนตันไม้ โดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงและดูผลการปฏิบัติของตนเอง

7. มีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ที่สะสมอยู่ ด้วยการซักถามหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ สำหรับเด็กประถมศึกษา เด็กจะได้คิดหาเหตุผล คิดเปรียบเทียบ และคิดพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ

8. มีการส่งเสริมความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เป็นต้นว่า ส่งเสริมให้นักเรียนทำสิ่งใหม่ๆ ที่คิดมีประโยชน์โดยไม่ต้องเลียนแบบใคร และส่งเสริมกิจกรรมที่มีความงามทางสุนทรียภาพ เช่น การเขียนบทหรือการร้อง การวาดภาพต่างๆ การจัดแสดงละคร ฯลฯ

9. มีการใช้การจูงใจ ในระหว่างการเรียนการสอนบทนั้นๆ ครูควรนำถวิธิต่างๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจ เช่น การให้รางวัล การลงโทษ การชมเชย การคิดเตือน การสอบ การให้คะแนนการแข่งขัน การให้เครื่องหมายเชิดชูเกียรติ ฯลฯ มาใช้ ซึ่งวิธีการเหล่านี้จะกระตุ้นและชี้แนะทางให้นักเรียนเกิดความสนใจ ตั้งใจ ขยันหมั่นเพียรในการเรียนและการทำกิจกรรมยิ่งขึ้น

10. มีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตย ด้วยการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ยกย่องความคิดเห็นที่ดี ตลอดจนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานร่วมกับครู

11. มีการเร้าความสนใจก่อนลงมือทำการสอนเสมอ การเร้าความสนใจนับเป็นสิ่งจำเป็นสิ่งแรกในกระบวนการเรียนการสอนที่ครูไม่ควรละเลย เพราะเมื่อเด็กสนใจเรียน ตั้งใจเรียนแล้ว การเรียนการสอนก็จะได้ผลดี

12. มีการประเมินผลต่อผู้ตลอดเวลา โดยวิธีการต่างๆ เช่น การสังเกต การซักถาม การทดสอบ เพื่อให้แน่ใจว่าการสอนของครูตรงตามจุดประสงค์ที่ด้องการมากที่สุด

เทคนิคและกลวิธีสอน

ในการสอนเด็กระดับอนุบาลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยเทคนิคการสอนหลายๆวิธี เนื่องจากว่าเด็กวัยนี้ยังเล็กอยู่มาก จึงมีข้อจำกัดในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์จิตใจ และสังคม ดังนั้นเทคนิคในการสอนจึงนิยมสอนแบบทางอ้อมมากกว่าที่จะสอนแบบทางตรงดังที่ใช้สอนเด็กระดับประถมศึกษาหรือระดับอื่น

สำหรับเทคนิคในการสอนที่เหมาะสมกับเด็กวัย 4-6 ขวบนั้น ประภาพรรณ เอี่ยมสุภานิต (2528, อ้างถึงในสุทธิ ช่วยเอื้อ , 2533) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. การบอก วิธีการสอนที่ง่ายที่สุดได้แก่ การที่ครูบอกข้อมูลต่างๆให้แก่เด็ก ซึ่งการบอกนั้นบางครั้งทำให้เด็กเรียนรู้ได้ดี การบอกนั้นนอกจากจะเป็นการบอกถึงข้อมูลแล้วยังจะเป็นการบอกกฎเกณฑ์ต่างๆ ตลอดจนเรื่องราวต่างๆที่เด็กไม่สามารถจะค้นหาได้ด้วยตัวเอง แต่การบอกนั้นเป็นเทคนิคที่ไม่ค่อยเหมาะสมกับการสอนเด็กวัย 4-6 ขวบนัก เพราะการบอกเป็นการสื่อสารทางเดียว เด็กมีโอกาสดูสนองน้อยมาก

2. การฟัง การฟังเป็นเทคนิคการสอนที่ดีวิธีหนึ่งที่ครูควรนำมาใช้เพราะเด็กวัยนี้ช่างพูด ครูจึงต้องฟังเด็กพูดและแสดงออกอย่างตั้งใจ เพราะการที่ครูสนใจฟังเด็กนั้น จะเป็นการสร้างบรรยากาศให้เด็กรู้ว่าครูยอมรับเด็ก และรับฟังความคิดเห็นของเขา และเป็นการแสดงให้เห็นว่าครูให้การสนับสนุน การฟังทำให้ครูรู้เรื่องและเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็กมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนประเมินประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็กอีกด้วย

3. การถามคำถาม เป็นเทคนิคการสอนที่สำคัญอีกวิธีหนึ่ง เพราะเป็นการช่วยในการสื่อสารกันระหว่างครูกับเด็ก เป็นการสำรวจความคิดของเด็ก ตลอดจนการเพิ่มความสามารถในการคิดของเด็กด้วย คำถามที่ครูนำไปใช้มี 2 ลักษณะคือ คำถามปลายเปิด และ คำถามปลายปิด

3.1 คำถามปลายเปิด เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากในการสอน เพราะคำถามแบบนี้จะช่วยให้เด็กคิดในหลายๆทิศทาง ทำให้สามารถประเมินความคิดของเด็กได้ จะทำให้เด็กได้ใช้ความรู้ ตัดออกจนตัดสินใจ ซึ่งทำให้เด็กได้มีความคิดใหม่ๆเกิดขึ้น หรือเกิดความคิดที่หลากหลายขึ้น นับว่าเป็นการยกระดับความคิดของเด็กด้วย

3.2 คำถามปลายปิด เป็นคำถามที่เฉพาะเจาะจง ตอบได้ในทิศทางเดียวกัน เป็นคำถามที่มักจะเน้นความรู้ ความจำของเด็ก

การใช้คำถามของครู ไม่ว่าจะ เป็นแบบปลายเปิดหรือปลายปิด สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ เนื้อหาของคำถามต้องเกี่ยวข้องกับกรกระทำ และประสบการณ์ของเด็ก การใช้คำถามบ่อยครั้งเกินไป จะทำให้เด็กรู้สึกไม่พอใจได้ เพราะเด็กจะมีความรู้สึกไม่มั่นคง และถูกรบกวน เนื่องจากไม่แน่ใจว่าจะตอบถูกหรือไม่ อีกทั้งเมื่อตอบไปแล้ว คำตอบนั้นจะได้รับการยอมรับหรือไม่ ในการใช้คำถามครูจึงควรระมัดระวังคำถามที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเด็ก หรือเกี่ยวข้องกับครอบครัวของเด็ก เพราะจะทำให้เด็กเกิดความไม่สบายใจได้

4. การให้การเสริมแรงทางบวก การสอนเด็กวัยนี้ครูควรรู้จักใช้การเสริมแรงทางบวกให้เหมาะสม เพราะเด็กเล็กมักจะเข้ามาให้ครูถอดแแสดงความสนใจและให้การชมเชย และไม่ชอบถูกการลงโทษหรือไม่เป็นที่สนใจของครู ดังนั้นครูสามารถนำไปใช้วางเงื่อนไขพฤติกรรมเด็กได้ โดยที่ครูใช้การเสริมแรงทางบวก เช่น การกอด การแสดงความสนใจ และการชมเชยเด็ก เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม และอาจจะไม่ให้ความสนใจ และการชมเชยเด็ก เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การกระทำเช่นนี้ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้เร็วยิ่งขึ้น ในการใช้การเสริมแรงทางบวกนั้น ครูจะต้องระวังอย่าใช้ให้มากเกินไป

5. การให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นการบอกให้เด็กรู้ว่า เขามีความก้าวหน้าไปถึงไหนแล้ว ซึ่งคล้ายกับการเสริมแรงนั่นเอง และยังเป็นการบอกให้เด็กรู้พฤติกรรมที่เขากระทำนั้น ถูกทิศทางหรือไม่ จะเป็นการทำให้เด็กเกิดความแน่ใจสิ่งที่เขาทำมากยิ่งขึ้น เท่ากับเป็นการวิเคราะห์และประเมินการกระทำของเด็กด้วย

6. การใช้ตัวแบบ ครูนับว่าเป็นตัวแบบที่สำคัญของเด็ก ทุกอย่างที่ครูกระทำหรือพูดจะติดอยู่ในความทรงจำของเด็ก จากงานวิจัยของ Bandura และ Walter (19..) ได้พบว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ของบุคคลนั้นเกิดขึ้นจากการสังเกตตัวแบบแล้วลอกเลียนแบบมากกว่าที่จะเรียนรู้จากการได้รับการเสริมแรง เด็กจะลอกเลียนแบบจากบุคคลที่สำคัญและอยู่ใกล้ชิดกับตัวเขา เช่น จากผู้ปกครอง ครู และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก

7. การสังเกต ครูที่สอนเด็กอนุบาลต้องเป็นบุคคลที่สนใจและคอยสังเกตเด็กอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นเวลาในขณะที่เด็กเล่นหรือทำงาน จะอยู่ในกลุ่มเด็ก กลุ่มผู้ใหญ่ หรือเล่นคนเดียวก็ตาม การสังเกตเด็กนั้นจะทำให้ครูรู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น จะสามารถป้องกันแก้ไขได้ทันที เพื่อความปลอดภัย อีกทั้งยังทำให้เด็กอยู่ภายใต้สภาพที่เหมาะสม ครูควรกระทำอย่างต่อเนื่อง และควรสังเกตการปฏิสัมพันธ์ของเด็กทั้งต่อเด็กด้วยกัน ต่อผู้ปกครอง และต่อวัตถุด้วย

8. การดูแลเด็กวัยนี้ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด ต้องการความรัก ความอบอุ่น การแสดงถึงความต้องการของเด็กนั้น เขาแสดงออกมาอย่างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนและเปิดเผย เช่น การแสดงความรักต่อครูโดยการเข้าไปกอด หรือบอกครูว่าเขารักครู เป็นต้น การให้การดูแลเด็กเป็นกลวิธีที่จะช่วยให้การสอนของครูประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น เพราะจะทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นและรับรู้ว่าจะได้รับการยอมรับ ซึ่งจะมีผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก

9. การทำงานเป็นกลุ่ม เป็นกลวิธีที่มีประโยชน์มากวิธีหนึ่ง เพราะจะทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น แม้ว่าเด็กวัยนี้จะมีช่วงความสนใจต่ำไม่สามารถทำอะไรได้นานและยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางก็ตาม แต่การได้ทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้เด็กได้เข้าใจคนอื่นมากขึ้นทำให้เด็กได้พัฒนาตัวเองทางด้านสังคม และสติปัญญา เด็กจะเริ่มมองเห็นแง่คิดของคนอื่นนอกจากแง่คิดของตัวเอง และจะทำให้เด็กเริ่มปรับความคิดของคนให้เข้ากับกลุ่มได้

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ครูมีบทบาทในการสอนมาก โดยที่ครูสามารถเลือกใช้วิธีการสอนแบบไหนก็ได้ เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในต่างประเทศ

Schweinbart และ Weikart (1997) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้ใหญ่อายุ 23 ปี ที่อาศัยอยู่ในเมือง Ypsilanti ที่มีประสบการณ์ใน วิชาอนุบาลจากการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนการสอนแบบ Direct Instruction หรือ DISTAR แบบ High/Scope ที่เน้นให้เด็กได้วางแผนและกำหนดสิ่งที่สนใจในการเรียนรู้ร่วมกัน และเน้นการส่งเสริมเหตุผลทางสังคม การอยู่ร่วมกันช่วยเหลือร่วมมือกัน และกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้คล้ายคลึงกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการอย่างมาก คือ มีการวางแผน การปฏิบัติ การ ทบทวนกิจกรรมในโครงการ และแบบ Nursery School หรือการสอนแบบหน่วย ที่ให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างหลากหลาย แต่ครูเป็นผู้กำหนดหน่วยการเรียน และจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ในการสอนให้กับเด็ก ซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้ และทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามหน่วยที่ครูจัดขึ้น จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มาจากรูปแบบการสอน

แบบ High/Scope ประสบความสำเร็จในการศึกษาและทางอาชีพ มีรายได้อันสูง และแสดงให้เห็นชัดเจนว่ามีความรับผิดชอบทางสังคมอย่างมากรวมทั้งมีการพึ่งพาตนเอง รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่มาจากรูปแบบการสอนแบบ Nursery School และจากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มาจากรูปแบบ DISTAR มี พฤติกรรมการกระทำผิดทางอาชญากรรมที่พบมากที่สุดคือ การกระทำผิดทางทรัพย์สินถึงร้อยละ 47 ไม่สามารถเรียนจบเนื่องจากมีปัญหาทางอารมณ์ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่มาจาก รูปแบบการสอนอื่นสูงถึงร้อยละ ๘๕ เห็นถึงการตระหนักในความเข้าใจความรู้สึกของ ผู้อื่นที่เกิดขึ้น ในกลุ่มตัวอย่างที่มาจากรูปแบบ DISTAR น้อยมาก และสิ่งเหล่านี้ คือผลที่เกิดขึ้น อันเป็นอิทธิพลที่ได้รับจากประสบการณ์ การเรียนรู้ตั้งแต่วัยอนุบาล

DeVrie, Haney และ Morgan (1991) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทครูที่มีผลต่อการ พัฒนาระดับจริยธรรมทางสังคมให้กับเด็กวัยอนุบาล โดยการเปรียบเทียบบทบาทครูจาก 3 รูปแบบการสอนคือ DISTAR, Constructivis และ Eclectic พบว่าครูที่มาจากรูปแบบการสอน

แบบ Constructivist มีระดับจริยธรรมทางสังคมในด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันและด้านการให้และรับประสบการณ์ร่วมกันสูงถึงระดับ 2 และ 3 คือครูสามารถแสดงออกถึงความร่วมมือ มีมิตรภาพ อบอุ่น สนับสนุนการเรียนรู้และยอมรับความคิดเห็นของเด็ก

Adalbjarnardottir และ Selman (1997) ได้ศึกษาวิจัยโดยการวิเคราะห์พฤติกรรม การสอนของครูในการส่งเสริมความสามารถ และทักษะในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ให้กับเด็กประถมศึกษา มีลักษณะเช่นเดียวกันกับการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมให้กับเด็กตาม แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยจัดทำเป็นโปรแกรมเสริมให้กับครูในการพัฒนาตนเองในการสอน โดยลดการใช้อำนาจ รั้งบังเด็ก ให้ความร่วมมือ และเป็นมิตรกับเด็ก พบว่าพฤติกรรมการสอน ของครูที่ปรับปรุงตนเองพบว่า มีผลต่อการพัฒนา อารมณ์และจริยธรรมของเด็กในทิศทาง ที่สูงขึ้น

งานวิจัยในประเทศ

อรพินธ์ ภาณุรัตน์ (2525 อ้างถึงใน มงคลศรี แก้วปู้วัด, 2527) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับประถมศึกษา ปรียบเทียบ หน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในภาคกลาง พบว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือ นักเรียนแสดงพฤติกรรมตอบสนองครูทางวาจา เงียบ ครูบรรยาย อธิบาย สรุป เล่าเรื่อง สานิด อบรม แนะนำ ทำทางและวาจา ครูใช้คำสั่งทั้งทางตรงและทางอ้อมทางวาจา พฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นคือ ครูยอมรับความคิดเห็น หรือนำความคิดเห็นของนักเรียนไปใช้ใน ทำทาง ครูยกย่องชมเชย นักเรียนทางทำทางต่างๆ และเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ ระหว่างครูกับนักเรียนของโรงเรียนหรือศูนย์เด็กทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า โรงเรียนที่จัดแบบชั้นอนุบาล 2 ปีมีพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเกิดขึ้นสูงที่สุด และพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ ระหว่างครูกับนักเรียนในแต่ละกลุ่มไม่มีความแตกต่างกันเลย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย